

И.А.КАРИМОВ

БИЗ ҚУРИШ,
ЯРАТИШ ЙЎЛИДАН
БОРАВЕРАМИЗ

“ЎЗБЕКИСТОН”

И.А.КАРИМОВ

БИЗ ҚУРИШ,
ЯРАТИШ ЙЎЛИДАН
БОРАВЕРАМИЗ

ТОШКЕНТ- "ЎЗБЕКИСТОН" - 1995

67.99

K 26

ISBN 5-640-01992-1.

К $\frac{0804000000-137}{М 351 (04) 95}$ 95

© "ЎЗБЕКИСТОН" нашриёти, 1995

КЕЛАЖАККА ҚАТЪИЙ ИШОНЧ БИЛАН БОҚАМИЗ

Муҳтарам дўстлар!

Бугунги мажлис кун тартибига қўйилган масалалар ҳақида гапирар эканмиз, 1995 йил биринчи ярми якунларини бозор муносабатларига ўтишнинг иккинчи босқичи, яъни ислохотларни тезлаштириш ва чуқурлаштириш жараёни билан чамбарчас боғлиқ ҳолда таҳлил қилишимиз лозим. Бунда аввало, қандай вазифа ва мақсадлар олдимизда турибди, уларни амалга ошириш учун нималар қилиш кераклигини белгилаб олиш муҳимдир.

Шу маънода, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва уни ҳақиқий эгалари қўлига етказиш мақсадида қилган ишларимизнинг самараси ва суръатларига баҳо беришимиз даркор.

Шуни таъкидлашимиз керакки, бу жараён 1995 йилнинг биринчи ярмида анча тезлаштилди ва муайян натижаларга эришилди. Хусусан, ярим йил мобайнида 4300 корхона давлат тасарруфидан чиқарилди. Июль ойининг ўзида акционерлик жамиятлари сони уч минг олти юздан ошди, улар томонидан 2 миллиард сўмлик акциялар чиқарилди, шунинг асосида қимматли қоғозлар бозори ривожланди. Фонд биржаси, кўчмас мулк биржаси, миллий депо-

зитарий каби ташкилотлар ҳам ўз фаолиятида ижобий натижаларга эришди.

Хусусийлаштиришнинг энг асосий натижаларидан бири — мамлакатда мулкдорлар табақаси пайдо бўлди, жамиятда янги психология, мулкка бўлган янгича муносабат қарор топди.

Шунга қарамасдан, бозор тизимларини ривожлантиришда камчиликлар ҳали ҳам кўп: айниқса, йирик корхоналарни хусусийлаштириш ҳаддан ташқари суст боряпти. Айрим йирик корхона раҳбарлари оғир молиявий аҳволни рўкач қилиб, бу масалани пайсалга соляпти. Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги, "Ўзбошқурилишёғочсаноат", "Ўзбектрансқурилиш", "Тошкентуйжойинвестқурилиш" раҳбарлари хусусийлаштириш вазифаларини бажара олмади.

Хоразм, Наманган, Қашқадарё ва Навоий вилоятларида ҳам хусусий ва кичик корхоналар ташкил этиш борасида ярим йиллик дастурлар бажарилмади.

Айрим тармоқларда хусусийлаштириш барча қуйи поғоналарга етиб бормаяпти, уларни қамраб олмаяпти. Масалан, қурилиш тармоғида хусусийлаштириш трестлар ва бирлашмалар даражасида амалга оширилмоқда, холос.

Пудрат ташкилотларини хусусийлаштириш ҳам жуда суст бормоқда, натижада буюртмачилар маблағини юқоридан тақсимлаш усули сақланиб келмоқда. Шу сабабли ҳам республикада ҳанузгача пудрат ишлари бозори шаклланган эмас.

Хусусий корхоналар ишининг етарли самара бермаётганлиги бизни ташвишга солмоқда. Бу, айниқса, қишлоқдаги хусусий ва фермер

хўжаликлари фаолиятига тегишлидир. Ташкил бўлган кўп корхоналар тадбиркорлик тажрибаси йўқлиги, билимлари савияси пастлиги, ҳокимликлар ва марказий идоралар уларга старлича ёрдам бермаслиги туфайли ўз ишини ривожлантира олмаяпти ёки тўхтаб қоляпти.

Шунинг учун бу соҳада ҳали кўп иш қилиниши керак. Яъни мулкдорлар ва тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш, айниқса, муҳим аҳамиятга эга. Чунки тадбиркорлар эҳтиёжни ҳисобга олиб бозорни тўлдиради, ўзи ҳам манфаат кўради, бошқаларга ҳам нафи тегади. Уларни юртпарварлар деб аташ мумкин. Ҳокимликлар, вазирликлар бу масалага жиддий эътибор беришлари керак.

Хусусийлаштиришнинг ҳозирги босқичида иккита вазифа турибди.

Биринчиси — тадбиркорларнинг ишчанлик қобилиятини кескин кўтариш. Шу билан бирга, ўзларини тиклаб олишлари учун уларга амалий ёрдам бериш, кенг имкониятлар очиш.

Бу вазифаларни бажаришда куни кеча ташкил қилинган кичик бизнесни ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватловчи махсус Бизнес фонд ва шу фонд билан чамбарчас боғланган Суғурта агентлигига катта ишонч ва умид билан қараймиз.

Иккинчи вазифа хусусийлаштириш жараёнига аҳолининг барча қатламларини жалб қилиш билан боғлиқдир. Бу эса кўчмас мулк ва қимматли қоғозлар бозорларини тезлик билан ташкил этиш ва ривожлантиришни талаб этади.

Ҳозирги босқичнинг муҳим вазифаларидан бири — бу молиявий барқарорликка эришишдир. Ўтган ярим йил ичида бу соҳада бирмунча

ижобий натижалар қўлга киритилди. Хусусан, инфляция даражасининг кескин пасайиши бу борадаги сиёсатимизнинг муқим натижаларидан биридир. Уни йил бошидаги 16—17 фоиздан июнь ойида 1,9 фоизга туширишга эришдик. Ёки, 1995 йилнинг биринчи чорак якунлари бўйича бюджет камомади ялпи ички маҳсулотга нисбатан 1,2 фоизни ташкил этган бўлса, бу ҳолат ярим йиллик давомида ҳам шу даражада сақлаб қолинди.

Молиявий барқарорликка эришишнинг ҳозирги кундаги энг асосий муаммоси миллий валютаимизнинг қувватини оширишдир.

Халқимизнинг фаровонлиги, ҳаётнинг кўркамлашиб бориши кўп жиҳатдан шу масаланинг ҳал этилишига боғлиқ. Шу сабабли ҳам бу масалага энг устувор йўналишлардан бири деб қарамоқ лозим.

Бу борадаги асосий муаммо — сўмимизнинг ички конвертациясига, унинг бошқа мустаҳкам валюталар билан эркин алмашувига эришиш. Бу эса ҳозирги кунда нақд пул эмиссиясини зудлик билан тартибга солишни талаб этади.

Биринчи ярим йилликда бу борада сезиларли натижаларга эришилди. Агар жорий йилнинг биринчи чорагида эмиссия даражаси 17,6 фоизни ташкил этган бўлса, иккинчи чоракда 8,2 фоизгача камайди.

Айни вақтда айрим вилоятларда эмиссия муаммосига етарли эътибор берилмаяпти. Қорақалпоғистон Республикаси, Жиззах, Навоий, Қашқадарё, Бухоро, Сурхондарё ва Сирдарё вилоятларида эмиссия даражаси республикадаги ўртача кўрсаткичдан анча юқори қолда қолмоқда. Бунинг сабаби шундаки, бу жойларда ақолига зарур товар, хизматлар

таклиф этилмаяпти. Содда қилиб айтганда, халқимизнинг эҳтиёжлари қондирилмасдан қолиб, уларнинг қўлида бўлган нақд пул хазинага қайтиб тушмасдан, эмиссия даражаси ортиб кетмоқда. Бу ерларда Самарқанд, Наманган, Андижон, Қўқондагидек одамнинг "жони" дан бошқа ҳамма нарса топиладиган дўконлар жуда кам.

Аҳвол шундай бўлгач, ўша вилоят-туманларда маош тўлашда қийинчилик пайдо бўлганда кимни айблаш керак?

Кўп марта айтилган фикрни яна бир карра такрорлашга мажбурман. Агар валютамыз етарли даражада товарлар билан қопланмаса, унинг қувватли ва обрўга эга бўлиши амримаҳол. Бунини ҳаммамиз англаб олишимиз лозим. Шу нуқтаи назардан қараганда, биринчи ярим йилликда, Тошкент шаҳрини мустасно қилганда, барча вилоятлар чакана товар айланмасини 1994 йилнинг биринчи ярмига нисбатан кескин камайитириб юборганини қандай баҳолаш мумкин?

Қорақалпоғистон Республикаси, Сирдарё, Тошкент вилоятларида аҳолига пуллик хизмат кўрсатишга етарли эътибор берилмади. Навоий, Самарқанд, Сурхондарё, Тошкент ва Фарғона вилоятларида халқ истеъмол товарлари ишлаб чиқаришнинг ўтган йилдагига нисбатан камайишига йўл қўйилди.

Албатта, сўнгги пайтларда биз товар бозорини анча тўлдиришга эришдик. Аммо бу кўпроқ импорт қисобига амалга оширилди. Импортни рағбатлантириш билан бирга ўзимизда ишлаб чиқаришни ривожлантиришни ҳам унутмаслигимиз лозим.

Минг афсуски, бугунги кунда кўпгина корхоналаримизда ишлаб чиқарилган маҳсулот ўз харидорларини тополмаслиги ҳеч чидаб бўлмайдиган ва миллий шаънимизга мос келмайдиган ҳолдир.

Тасаввур этинг: бир томондан, кўплаб корхоналарнинг омборларида тайёр маҳсулот тўлиб-тошиб ётибди, шу маҳсулотни ишлаб чиқариш учун оддий ишчининг меҳнати сингган. Иккинчи томондан эса, корхоналар айланма маблағларининг ҳаракатсизлиги оқибатида шу молни, шу товарни ишлаб чиқарувчиларга иш ҳақи бериш имкони йўқ. Одамларга ишлаб топган ҳақини вақтида бермаслик эса — адолатсизликдир. Бундай ҳолни ўзгартириш учун, авваламбор, раҳбарларнинг масъулиятини ва керак бўлса, жавобгарлигини қатъий кучайтириш зарур.

Шунинг учун маош — ойлик ўз вақтида берилмаётганига ким сабабчи, шуларни аниқлаб, ҳақиқий ҳолатни одамларимизга етказиш даркор. Токи, улар ҳукуматдан, банкдан беҳуда ранжиб юрмасин.

Яна бир муаммо шундан иборатки, кўплаб корхона раҳбарлари ҳанузгача экспорт имкониятларини ошириш, маҳсулот сифатини дунё даражасига тенглаштириш ҳамда ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш борасида етарли жонбозлик кўрсата олмаяптилар.

Бу масалалар ривожланган мамлакатлар фирмалари учун энг муҳим ҳисобланади. Улар таркибида фирма фаолиятининг юқори самарадорлигини таъминловчи маркетинг, яъни оддий тил билан айтганда, чиқараётган молнинг бозорини олдиндан ўрганиш, стратегик тадқиқотлар каби узоқни кўзлайдиган бўлимлар муваф-

фақиятли иш олиб боради. Аслида, маркетинг биз учун янгилик эмас. Ота-боболаримиз, қадимги савдогарлар шу усулда ишлаган.

Очиғини айтсак, бугунги аксарият вилоят раҳбарлари ва фаолларимиз бундай муаммолар ҳақида ҳали-бери бош қотирадиган ҳам эмас. Шунинг учун ҳам чет элдан мол келтиришни ташкил этиш ўрнига Тошкентга — пойтахтга нақд пул келтириб, товар ташиб кетмоқдалар.

Ҳозирги вазият тўлов интизомини мустаҳкамлаш бўйича жиддий ишларни амалга оширишни тақозо этади. Зеро, молиянинг барқарорлиги пул айланишининг ва умуман, иқтисодимизнинг ҳолати шу масаланинг тўғри ҳал қилинишига боғлиқ.

Биринчи ярим йилликда корхоналараро қарзларни камайтириш бўйича сезиларли ишлар қилинди. Республика бўйича йил бошидаги дебитор қарздорлик 68,5 миллиард сўмдан 46 миллиард сўмга камайтирилди.

Шунга қарамасдан, бу борадаги аҳвол ўта жиддий. Кўплаб корхона ва ташкилот раҳбарлари бу масалани ҳал қилиш учун старли даражада жавобгарликни ҳис этмаяпти.

Бир қанча уюшма ва вазирликлар тизимларида кўрилаётган чора-тадбирларга қарамай, миллиард сўмлаб дебитор қарзлар мавжуд.

Нега бундай бўляпти?

Ҳаммамизга маълумки, эски тузумда истес-молчилар ишлаб чиқарувчиларга "бириктириб" қўйилар ва улар маҳсулотни, сифати ва қандайлигидан қатъи назар, сотиб олишга мажбур эдилар.

Шунга кўра ҳисоб-китоблар банклар орқали марказлашган ҳолда амалга ошириларди, ҳар йилги идоралараро дебитор ва кредиторлик

ҳисоб-китоблари давлат кредитлари ҳисобидан қопланар эди.

Шундай услубда ишлаб суяги қотган айрим раҳбарлар ҳозир ҳам эски тузумнинг тартибига асосланиб иш олиб бормоқда. Шу сабабли улар жўнатган маҳсулоти учун қарзларни талаб қилиб олишда қатъият кўрсатмаяпти.

Кўпгина раҳбарларда боқимандалик кайфияти устун, давлат бизни огир аҳволга ташлаб қўймайди, деган илинж сақланиб қолмоқда. Улар бошчилик қилаётган корхоналар ҳеч қандай ғам-ташвишсиз, маҳсулотни бемалол омбор учун ишлаб чиқарибгина қолмай, балки қарзлар ҳам орттирадилар, сўнгра эса, ўз қарзларини давлат зиммасига юклаб, уларни қоплаш учун кредит, қўшимча айланма маблағлар сўрайдилар.

Бундай усулда ишлаётган раҳбарлар ва корхоналар бир нарсани қатъий англаб олишлари лозим: давлат уларнинг масъулиятсизлигига ортиқ тоқат қилолмайди.

Бундай ҳолнинг олдини олиш мақсадида ҳукумат қарори билан кенг ҳуқуқларга эга бўлган махсус комиссия тузилди ва унинг зиммасига мана шундай ночор ва беқарор аҳволда ишлаётган корхоналар тақдирини ҳал қилиш вазифаси юкланди. Агар қай бир ташкилот ва корхона ишини ва самарасини ошириш имкони топилмаса, банкротлик қонуни асосида бундай инқирозга дуч келган корхона ва хўжаликлар тарқатиб юборилади, уларнинг раҳбарлари масъулияти кўриб чиқилади, лозим бўлса жавобгарликка тортилади.

Тўлов интизомининг ҳозирги ҳолатини ҳисобга олиб, яқин вақтларда амалга ошири-

шимиз лозим бўлган вазифаларга тўхталиб ўтмоқчиман.

"Ўзистикболстат"нинг умумий раҳбарлигида республикада тўлақонли маркетинг, яъни харид бозорини ўрганиш сиёсати ишлаб чиқиши ва амалга оширилиши лозим.

Ҳокимликлар, "Ўзбексавдо", "Ўзбекбирлашув", Марказий банк ва тижорат банклари ҳуқуқини ҳимоя қилиш органлари билан биргаликда савдо қилувчи ташкилотлар томонидан тушумларнинг тўлиқ топширилиши, товарларни майда улгуржи сотиш тартибига ва касса интизомига риоя қилишлари устидан қаттиқ назорат ўрнатишлари зарур. Қоидаларни бузишларга йўл қўйилганда айбдорларни қаттиқ жавобгарликка тортиш керак.

Вазирликлар, идоралар, корхоналар ва уюшмалар банклар иштирокида ўзларининг ўзаро қарздорликларини таққослашлари ва уни тўлашга қаратилган зарур ҳисоб-китобларни амалга оширишлари керак.

Айланма маблағларнинг ҳаракатсиз қолишига барҳам бериш даркор. Савдо ташкилотлари кўп ойлар мобайнида сотилмай келаётган товарлар нархини қайта кўриб чиқишга, уларни сақлаш муддатларига, мавсумийлигини назарда тутган ҳолда, атрофлича ёндашишлари керак.

Қабул қилинган ҳукуматлараро битимларни амалга оширишда корпорациялар ва корхоналарнинг раҳбарлари республикага товарлар ўз вақтида келтирилишини қаттиқ назорат қилишлари ва "Ўзулгуржибиржасавдо" уюшмаси билан ҳисоб-китобларни вақтида амалга ошириш учун маблағлар захирасини яратишлари керак.

Банклар миџозлар билан биргаликда векселларни жорий қилиш амалиётини кенгайтиришлари зарур.

Яна бир бор таъкидламоқчиман: миллий валютамиз — сўмни мустаҳкамлаш мамлакатимизнинг иқтисодий мустақиллигига эришишнинг энг зарур шарти ҳисобланади.

Ҳозирги куннинг энг долзарб вазифаларидан бири ишлаб чиқариш, умуман, иқтисодиётнинг таркибий ўзгаришларини изчил давом эттиришдир. Бу ўзгаришлар нимадан иборат?

Аввало, иқтисодиётимизнинг устувор тармоқларини, Ўзбекистоннинг жаҳон бозорида ўзига мос ўрнини эгаллашига қаратилган салмоқли тармоқларни тез суръатлар билан ривожлантиришни таъминлаш даркор. Шулар билан бирга, халқ хўжалигининг устувор тармоқларида тўлов ва ҳисоб-китобларни тартибга келтириш учун махсус чора-тадбирлар кўриш керак.

Айтайлик, пахтачилик мисолида бу муаммони яхшилаб тушуниб олишимиз ва тегишли хулосалар чиқаришимиз зарур. Ҳисоб-китобларга кўра, республикамиз халқ хўжалигининг 70 фонидан кўпроғи технологик жиҳатдан пахтачилик билан боғлиқ. Бир хил корхоналар пахтачилик учун техника, ўғит ва бошқа маҳсулотлар берса, бошқалари унинг маҳсулотларини қайта ишлаш билан машғул.

Шу сабабли ҳам, мана шу боғлиқликда ўзаро тўловларнинг бир жойда бузилиши бутун технологик жараёндаги тўловлар тизимига салбий таъсир этади. Аммо бундай тўловлар бузилишидан пахтачилик соҳасидаги хўжаликлар кўпроқ жабр кўряпти.

Кўз олдимизга келтирайлик: пахтакор оғир меҳнати эвазига стиштирган ҳосилини октябрь-ноябрь ойида йиғиб-териб топширгач, дам ҳам олмай, янги ҳосил учун тайёргарлик ишларини бошлаб юборади.

Ҳосилни терди, заводга топширди. Кейин нима бўлади? Завод қачон тола ишлаб чиқаради, уни кимга ва қайси нархда сотади, қачон деҳқонга пахтанинг пулини тўлайди? Бу билан мен нима демоқчиман? Агар шу технологик жараёни деҳқон ерни шудгорлашдан тортиб, то пахтани сотиб пулини олгунга қадар ҳисоблаб кўрсак, 18 ой ўтар экан. Демак, деҳқоннинг машаққатли меҳнати эвазига оладиган даромади 18 ойга чўзилар экан. Бунга қандай баҳо бериш керак? Боз устига, хўжалик счётида пул йўқ, унга тўланмади, бунга тўланмади, деб баъзи бир воситачи корхона раҳбарлари деҳқонни айбдор ҳам қилишади. Бу муҳим масаланинг қандай счими бор? Жаҳон тажрибасига эътибор берилса, харидор деҳқонга бўлажак ҳосил учун баҳордаёқ аванс, яъни олдиндан пул беради. Бу унга ҳосилини бемалол стиштириш имконини туғдиради, ишончни мустаҳкамлайди.

Нега биз шу усулни қўллашимиз мумкин эмас? Шу мақсадда янги "Пахтабанк" ташкил этилди. "Ўздавпахтасаноатсотиш" уюшмасининг айланма маблағлари ҳажми кўпайтирилди. Мана шу ташкилотлар бундан буён пахтакорга тегишли аванс бериб туради. Шулар эвазига энди у ўз даромадини 18 ой кутмайдиган бўлади.

Бундан ташқари, экспортни кенгайтириш ва импортни камайитириш билан боғлиқ бўлган

ишлаб чиқаришни жадалроқ ривожлантириш зарур. Бу йўналиш республикага нефть ва дон мустақиллигига тўла эришиш имконини беради.

Иқтисодийимизда чет эл инвестициялари борган сари муҳим роль ўйнамоқда. Агар 1994 йилда уларнинг улуши капитал маблағлари умумий ҳажмида бир фоиздан камроқни ташкил қилган бўлса, иккинчи чоракда эса 20 фоиздан зиёд бўлди.

Бугунги энг долзарб масалалар тўғрисида гапирар эканмиз, қишлоқ аҳолиси учун янги иш жойларини ташкил этиш, уларнинг ижтимоий муаммоларини ҳал этиш ислохотлар иккинчи босқичининг энг муҳим вазифаларидан бири деб қаралмоғи керак.

Қишлоқда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш меҳнат қилиш имконияти доирасини кенгайтириш билан узвий боғлиқдир.

Халқимизнинг ўзи туғилган, киндик қони тўкилган жойга ниҳоятда меҳрли бўлиб, боғланиб қолганини, яъни "дайти" бўлиб кўчиб юриш одати йўқлигини назарда тутадиган бўлсак, қишлоқда одамларни иш билан таъминловчи кичик ва хусусий корхоналарнинг тез ривожланиши қишлоқ хўжалигида ислохотларни тезлаштириш имконини беради.

Кейинги пайтларда қишлоқ жойларда қайта ишлаш ва ёрдамчи ишлаб чиқариш тармоқларини ташкил қилишга эътибор анча кучайди.

Буни катта мамнуният билан таъкидлаймиз. Лекин бу борада қилинадиган ишлар ҳам ҳали кўп. Уларнинг суръатлари ва салмоғи етарли эмас. Бу ҳолатга яқинда бўлиб ўтган идоралараро кенгаш мажлисида атрофлича баҳо берилди. Унинг қарорига кўра яқин вақт ичида

республика идоралари Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят ҳокимликлари билан ҳамкорликда қишлоқ жойларда ишлаб чиқариш инфраструктурасини ривожлантириш дастурини тайёрлашлари керак.

Ислохотларимизнинг муҳим манбаларидан бири — Ўзбекистоннинг халқаро ташкилотлар билан кучайиб бораётган ҳамкорлигининг давом эттирилиши ва кенгайтирилишидир. Бунда ташқи алоқаларни ривожлантиришга ва эркинлаштиришга алоҳида эътибор берилади.

Узоқ хорижий мамлакатлар билан экспорт ва импорт қилишнинг умумий ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан тегишли равишда 50,5 фоиз ва 38,5 фоиз кўпайди. Экспорт-импорт умумий ҳажмининг сальдоси бизнинг фойдамызга бўлиб, 201,2 миллион АҚШ долларини ташкил этади. Бу билан ҳар қанча фахрлансак арзийди, албатта.

Эришилган ютуқларнинг энг муҳимларидан бири — одамлар бозор шароитларига мослашиб бормоқда, меҳнат қилиш турлари ва соҳалари кенгаймоқда, даромад олишнинг қўшимча имкониятлари пайдо бўлмоқда. Энг муҳими, халқимиз руҳида бу жараёнларни теран тушуниш туйғуси, яқдиллик бор!

Аҳоли пул даромадларининг деярли учдан бир қисми шахсий ёрдамчи хўжаликлар, тадбиркорлик, хусусий мулк улушига тўғри келмоқда.

Оқсил моддаларга бой ва ёғли озиқ-овқат маҳсулотлари истеъмол қилиш кўпайди. Нон маҳсулотлари истеъмолининг сезиларли камайиши билан бир қаторда, гўшт маҳсулотлари истеъмоли — 25 фоиз, ўсимлик ёғи истеъмоли — 17 фоиз, мевалар — 23 фоиз, сабзавот ва полиз

экинлари маҳсулотлари — 13 фоиз, қанд-шакар истеъмоли 2 фоиз ўсди.

Кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам кўрсатишнинг янги механизми жорий этилди. Ярим йил ичида бу мақсадлар учун давлат бюджетидан 750 миллион сўм ажратилди.

Ижтимоий муҳофаза ҳақида гап кетганда, бу борадаги сиёсат халқимизнинг туб манфаатларини ҳимоя қилиш билан бирга одамларнинг меҳнат фаоллигини оширишга, уларда тадбиркорлик руҳининг ривожланишига ёрдам бериши лозимлигига ҳам алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.

Яъни бу сиёсатимиз оқибатида одамлар боқимандалик кайфиятидан батамом халос бўлиши бизнинг пировард мақсадимиздир.

Бу йил далаларимизда мўл пахта ҳосили етиштирилди. Уни нес-нобуд қилмай йиғиштириб олиш ҳар биримизнинг ватанпарварлик бурчимиздир. Деҳқонларни қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш мақсадида бу йил пахта харид нархи етти-саккиз баравар оширилди. Бу хўжаликларимизнинг молиявий аҳволини яхшилашга имкон беради. Хулоса қилиб айтсак, Ўзбекистон ўз истиқболининг устувор йўналишларини белгилаб олиб, ислохотлар йўлидан аниқ мақсадни кўзлаб ҳаракат қилмоқда.

Ислохотларимизнинг иккинчи босқичини таҳлил қилар эканмиз, жаҳон ҳамжамиятининг танланган йўлимиз тўғрисидаги баҳосини назарда тутиб, биз уни сиёсий барқарорликка, пухта ўйланган, босқичма-босқич дастурга асосланган йўл дейишимиз мумкин. Бунинг бутун дунё тан олмоқда.

Биз танлаган йўл республикага танг аҳволдан чиқиш, иқтисодиётни кўтариш, жаҳон ҳамжамиятида ўзининг муносиб ўрни ва қиёфасига эга бўлган мустақил давлат сифатида жаҳон хўжалик тизимига бирлашиш имконини беради. Келажагимизга биз ишонч ва умид билан боқамиз.

Ярим йиллик якунлари ҳақида гапирар эканмиз, ғаллакорларимиз эришган ютуқларни яна бир карра таъкидлаш жоиз. Зеро, уларнинг меҳнат ғалабаси барчани қувонтиради, ғайратимизга ғайрат, кучимизга куч қўшади.

Бугун мана шу юксак минбардан фойдаланиб, ҳақиқий фидойилик, ҳақиқий юртпарварлик намунасини кўрсатган муҳтарам ғаллакорларимизга халқимиз, ҳукуматимиз ва шахсан ўз номидан миннатдорлик билдираман.

Ўтиш даври мураккабликларига сабот ва чидам билан дош бериб, ёруғ келажакка ишонч билан яшаётган, меҳнат қилаётган халқимизга бахт-саодат, куч-қувват, руҳий бардамлик, хонадонларига тинчлик-тотувлик ва барака тилайман.

1995 йил 29 июлда
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар
Маҳкамасининг 1995 йил
биринчи ярим йиллик якунларига
бағишланган мажлисида
сўзланган нутқ

МАЪНАВИЙ БИРЛИК САРИ МУҲИМ ҚАДАМ

Муҳтарам Президентлар, жаноби олийлари!
Муҳтарам хонимлар ва жаноблар, дўстлар!
Аввало, мен қирғиз дўстларимизга меҳмондўстлик, шод-хуррамлик ва олий даражада навбатдаги учрашувни яхши ташкил қилганликлари учун Ўзбекистон делегацияси номидан самимий ташаккур изҳор этмоқчиман.

Истанбул учрашувидан кейин ўтган давр ичида содир бўлган воқеаларни таҳлил эта туриб, мен, аввало, диққат-эътиборни одамларимизнинг психологияси ва руҳиятидаги чуқур ҳамда муқаррар ўзгаришларга, мустақилликнинг қисқа даври мобайнида уларнинг маънавий ва сиёсий ўзлигини англаши тарихан янгича шаклланганлигига қаратишни истардим. Бугун биз бу ерда, қирғизлар диёрида халқларимизнинг маънавий қайта тикланиши тағ-заминли ва муқаррар тусда эканлигига яна бир бор ишонч ҳосил қиляпмиз.

Яқиндагина амалда барча туркийзабон давлатлар жаҳон маданияти ривожига ғоят катта қисса қўшган қозоқ халқининг буюк фарзанди Абай таваллудини нишонладилар.

Қирғиз халқи маънавий маданиятининг ноёб ёдгорлиги — "Манас"нинг минг йиллигини шу

кунларда бутун туркийзабон дунё тантана билан нишонламоқда. Бу буюк дoston қирғизларнинг эркесварлик руҳи, уларнинг яшаш учун кўп асрлар мобайнида олиб борган машаққатли кураши, чет эллик золимларга қарши курашда халқнинг бирлашуви тимсолидир. У узоқ ўтмиш манзараларини акс эттирибгина қолмай, қирғиз халқи ҳамда Марказий Осиёда яшовчи барча халқларнинг тинчлик, ҳамкорлик ва иноқлик тўғрисидаги эзгу орзу-умидларини ҳам ифодалайди.

Истанбул учрашувидан кейин ўтган ойлар ниҳоятда жўшқин ва воқеаларга бой бўлди. Бугунги учрашувимизда халқларимиз билан давлатларимизни бир хилда тўлқинлантираётган ва бизнинг келажагимиз уларнинг ҳал этилишига боғлиқ бўлган, ҳаётимиздаги энг муҳим муаммолар юзасидан фикрлашиб олиш зарур деб ўйлайман.

Давлатларимиз олдида кенг имкониятлар очилляпти, айни вақтда эса бизнинг олдимизда ҳақиқий хавф-хатарлар турибди.

Миллий мустақилликни мустаҳкамлаш, янги мустақил туркийзабон давлатларда тизимли ўзгартиришларни амалга оширишдан иборат жуда мушкул ва ғоят мураккаб жараён дунёда эзгулик билан ёвузлик, инсонпарварлик билан зўравонлик бир-бирига қаттиқ қарама-қарши турган шароитда, баъзан ҳудудларимиздан анча олисда туриб бошқарилаётган, мамлакатлар ва сиёсий кучлар таъсир кўрсатаётган шароитда ўтяпти. Шу боисдан ҳам бизнинг учрашувларимиз очиқ тусда бўлиши лозим ва бунга менинг ишончим комил.

Мен яна бир бор шуни таъкидламоқчиманки, халқларимизнинг тарихий, этник-маданий,

маънавий яқинлигидан иборат қатъий фактни қайд этиш мана шу чуқур тарихий-маданий омилга сиёсий ёки айниқса ҳарбий-сиёсий тус бериш йўлидаги уринишларга айланиб кетмаслиги керак. Бизнинг маънавий бирликка эришиш йўлидаги тарихий жараён асло бошқа давлатларнинг манфаатларига қарши қаратилган эмас.

Туркийзабон давлатлар бошлиқларининг мунтазам учрашувларидан кузатилган асосий мақсадни биз қандай тасаввур қиламиз?

Бизнинг тасаввуримиз ҳам кўп томонлама, ҳам икки томонлама инсонпарварлик, маънавий-маданий алоқаларни ривожлантиришга бутун чоралар билан кўмаклашишдан, савдо ва иқтисодий муносабатларни жадаллаштиришдан, кескин экология муаммоларини, биз Копенгагенда ўтказилган жаҳон ижтимоий анжуманида дунё миқёсида ҳам, минтақавий миқёсда ҳам кўтариб чиққан инсон омили масалаларини ҳал этиш учун куч-ғайратларни жипслаштиришдан иборатдир.

Маданиятларнинг бирлиги асос қилиб олинган учрашувларимизни мана шу нуқтаи назардан авайлаб-асраш ва уларнинг нодирлигини таъкидлаш лозим.

Этник-маданий анъаналарни қўллаб-қувватлаш — олий даражадаги анжуманимиз мақсадидир. Учрашувларнинг асосий сабаби сифатида шу принципни сақлаб қолиш керак.

Бишкек декларациясига айти шундай ёндашув асос қилиб олиниши лозим деб ўйлайман.

Бу ерда, менинг назаримда, халқаро ташкилот сифатида ЭКОни қандай тасаввур этишимизни кўрсатиб ўтиш ҳам ўринли бўлар эди.

Бу ерда ҳозир бўлган барча туркийзабон давлатлар шу ташкилот фаолиятида амалий иштирок этмоқдалар. Биз ЭКО нафақат савдо-иқтисодий ташкилот деб биламиз. Бизнинг назаримизда, бу халқаро тузилмага сиёсий тус бериш йўлидаги уринишлар унинг мақомига ҳам, мақсадларига ҳам, ҳақиқий аҳамиятига ҳам мос келмайди.

ЭКОга аъзо бўлган мамлакатларга шундай кичик минтақавий тузилма кўпроқ тўғри келадики, бундай тузилмалар бўлган жойларда кўп томонлама қоидалар амал қилади, шунда ҳарбий-сиёсий бирликлар тузишга эҳтиёж қолмайди.

Ўз-ўзидан равшанки, вужудга келаётган вазиятда тинчлик ва барқарорликка, шу жумладан, Марказий Осиё минтақасидаги тинчлик ва барқарорликка ҳам минтақамиз чегараларида мавжуд бўлган қарама-қаршиликлар, бир-бирига қарши курашлар ва ҳатто урушлар давом этаётганлиги билан хавф-хатар туғилаётганлиги ҳақида гапирмасдан ўта олмаймиз.

Тожикистон ва Афғонистондаги аҳвол бизни ташвишлантирмай қола олмайди. Мамлакатларимиз раҳбарлари ана шу давлатлардаги можаро сўндирилишидан ва минтақада барқарорлик таъминланишидан доимо манфаатдор бўлишлари керак.

Қўшниларимизда вазият барқарорлашувидан биз манфаатдормиз.

Бундай барқарорлашув энг аввало Афғонистон ва Тожикистон халқларининг ўзлари учун зарур. Ўзимизнинг ислоҳот ва ўзгартиришларимизни осойишта вазиятда ўтказишимиз учун бу нарса бизга ҳам зарур.

Навбатдаги масала. Наркотик моддалар ва наркобизнес мустақил давлатларимизнинг миллий хавфсизлигига жиддий таҳдид солаётганини эътиборга олиб, бу иллатга қарши курашда куч-ғайратларимизни бирлаштириш лозим деб ўйлайман. Наркотик моддалар ишлаб чиқариш, тарқатиш ва истеъмол қилишга қарши курашнинг кучайтирилишини кўзда тутувчи давлатларaro қўшма дастурни ишлаб чиқиш зарур.

Ер куррасининг кўпгина минтақалари каби Марказий Осиё ҳам ғоят катта миқёслардаги экологик офатларга дуч келяпти. Аввало, бу Орол денгизи фожиасига тааллуқлидир. Орол атрофидаги экологик вазият ўз кўламлари ва эҳтимол тутилган оқибатларига кўра минтақавий эмас, балки кўпроқ жаҳоншумул муаммодир. Шу муносабат билан биз БМТнинг Орол бўйича конференциясига катта умид боғлаяпмиз. Конференция шу йил сентябрь ойи охирларида Нукусда бўлиб ўтади ва ҳаммани унинг ишида фаол қатнашишга таклиф этамиз.

Мамлакатларимиз ва халқларимизнинг энг аввало савдо-иқтисодий соҳадаги баҳамжиҳат бирлашиб ҳаракат қилиш муаммолари — учрашув қатнашчиларининг диққат-эътиборини қаратмоқчи бўлганим яна бир масаладир. Олий даражадаги анжуманимиз ҳеч кимнинг олдида алоҳида сиёсий талаблар қўймайди.

Баҳамжиҳат ҳаракатимиз руҳи мустақиллики, суверенитетни, ҳудудий яхлитликини ҳурмат қилиш, тенг ҳуқуқлилик, бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик каби энг муҳим принциплар асосига қуриляпти.

Муҳтарам жаноб Президентлар!

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсий йўлида кенг миқёсдаги икки томонлама ва кўп томонлама алоқалар ўрнатишга интилиш ўз ифодасини топган. Бунда биз ёндашувнинг асосий мезони — Ўзбекистон Республикасининг давлат манфаатлари эканлигини яширмаймиз. Аҳдлашувчи икки томоннинг миллий манфаатларини бир-бири билан боғлаш ҳамиша ниҳоятда қийин иш бўлган. Давлатлараро даражада эса шундай қилиш яна ҳам мураккабдир. Шу боисдан биз бу ишдаги қийинчиликларга ҳамда вақти-вақти билан етарлича кескин намоён бўлиб турадиган халқаро муаммоларга сабр-тоқат билан ва тушуниб муносабатда бўляпмиз. Ана шу муаммоларнинг кўпи Ўзбекистон давлат мустақиллигига эришмасдан анча аввал юзага келган.

Биз шунга асосланамизки, ҳар қандай можароли вазият ўзаро ёнбосишлар асосида тинч сиёсий мулоқот олиб бориш йўли билан бартараф этилиши лозим. Тутилган йўлларнинг муросасизлиги, уларни янада кучайтириш зўравонлик ва террор оддий кураш усулларига айланиб қолган, наркобизнес авж олаётган, қонунга хилоф равишда қурол-яроғ билан савдо қилинаётган шароитда айниқса хатарлидир.

Тинчлик, барқарорлик, ҳамкорлик — Ўзбекистон давлати таяниб қурилаётган ва қад кўтариб турадиган учта устундир.

Шу билан бирга биз бир-бири билан боглиқ ҳозирги дунёнинг бутун мураккаблиги ва бир хил эмаслигини тан оламиз ҳамда кўпчилик бўлиб куч-ғайрат сарфлаш мумкинлигини инкор этмаймиз. Шу муносабат билан мен мамлакатларимизнинг ташқи сиёсий фаолиятини мувофиқлаштириш, бу соҳадаги мавжуд хилма-хилликни бартараф этиш ниҳоятда зарур-

лигини, "Ташаббуслар танлови" ва чексиз "Ташкилий плюрализм"нинг номатлублигини таъкидлашни истардим.

Бирлашиш "омили" Марказий Осиё давлатлари учун айниқса долзарбдир. Уни тан олиш Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон иштирокидаги минтақавий ҳамжамиятни ташкил этишга олиб келди. Бу давлатлар биргаликдаги куч-ғайратлари билан ўзларининг маърифатли истиқболини шакллантиришга, тараққиёт ва фаровонлик йўлида ривожланиб боришга қарор қилдилар. Марказий Осиё давлатлари ҳамдўстлигининг ташкил этилиши уларнинг бошқа қўшни давлатлардан алоҳида ажралиб чиқишини билдирмай, балки у бозор сари ўтиш шароитида уларнинг хатти-ҳаракатларини жипслаштиришга қаратилгандир.

Бирлашиш жараёнини авж олдирмай туриб, Марказий Осиёда тараққиётни ва халқларнинг муносиб турмушини таъминлаш мумкин эмаслигини англаб етиш ниҳоятда муҳимдир. Бирлашиш фақат иқтисодиёт ва ишлаб чиқариш соҳасинигина эмас, шу билан бирга маънавий, маданий, илмий соҳаларни ҳам қамраб олиши керак.

Муҳтарам жаноб давлат бошлиқлари!

"Манас" достонининг минг йиллиги байрам қилинаётган кунларда қирғиз диёрида ўтказилаётган учрашувимиз амалдаги самараларини беришига, давлатларимиз ва халқларимиз ўртасидаги бирлашиш жараёнларини янада авж олдиришга хизмат қилажасига астойдил ишонаман.

Қардош халқларимиз ўртасидаги муносабатларда Бишкек учрашувининг қардошлик, хайрихоҳлик руҳи ҳамиша ҳамроҳ бўлишига ва

уларнинг тобора яқинлашувига ҳамда тинчлик, бахт-саодат ва равнақ йўлида тараққий этишига кўмаклашишига ишончим комил.

Пировардида шу учрашувнинг ташкилотчиларига, хусусан, Қирғизистон Президенти жаноб Асқар Акаевга Ўзбекистон делегацияси номидан яна бир қарра миннатдорлик илҳор этишимга ижозат бергайсиз.

Эътиборларингиз учун ташаккур.

1995 йил 28 августда Бишкекда туркий тилли давлатлар бошлиқларининг учрашувида сузланган нутқ

"МАНАС" — ҚИРҒИЗНИНГ АЗАЛИЙ ВА АБАДИЙ ҚОМУСИДИР

Муҳтарам Асқар Акаевич!

Ҳурматли меҳмонлар, азиз қирғиз оға-иниларим!

Аввало, барчангизни қардош қирғиз диёридаги улкан шодиёна — буюк "Манас" эпосининг 1000 йиллик тўйи муносабати билан Ўзбекистон халқи номидан қизгин табриклайман!

Азиз дўстлар!

Дунёдаги жуда кўп халқлар ўзларининг буюк-буюк ўғлонларини, мутафаккирларини улуғлашлари одат бўлиб қолган. Буни кўпчилик яхши билади.

Лекин бугунги 1000 йиллик тўйда қатнашишимиз, иштирок этишимиз қирғиз халқининг қадим-қадимий илдизлари ниҳоятда чуқурлигидан нишона, деб биламан. Шу билан бирга, бугунги тантана бутун Туркистонда шундай муқаддас заминда яшаётган халқларнинг илдизлари, томирлари ҳам муштараклиги ва улуғлигининг яна бир бор тасдиғидир.

Бундан ҳар қанча фахрлансак, ғурурлансак арзийди. Бундай имкон ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Бу тўй нафақат қирғиз халқини учун, балки қадимий ва муқаддас Туркистон

заминида асрлар бўйи оға-ини бўлиб яшаб келаётган барча халқлар учун катта тантана, зўр шоду хуррамликдир.

Биз, ўзбеклар, бугун "Манас" эпосининг тўйида қатнашар эканмиз, бир нарсадан чинакам ифтихор қилишга ҳаққимиз бор.

Қани айтинглар! Қирғиз халқининг улуг ўғлони Манаснинг суюкли умр йўлдоши, елкадоши, тоғу таянчи ким бўлган?

Унинг маслакдоши, дostonда айтилганидек, энг қийин кунларида, умрининг охиригача садоқатли сафдоши ким бўлган?

Биз, ўзбеклар, катта ғурур билан, фахр билан айтамизки, бу аёл Бухоро хонининг суюкли қизи Хоникей бўлган.

Шундан кейин, азизларим, ўзбек ва қирғизнинг қардошлигига яна қандай далил керак? Яна қандай исбот керак?

Азиз дўстлар!

Тўйнинг ажойиб хусусиятларидан бири шундаки, у узоқларни яқин қилади, яқинларни эса тагин ҳам жипслаштириб қадрдон қилади.

Биз бугун жаҳон маданияти хазинасига "Манас"дек асар билан муносиб ҳисса қўшган қирғиз халқининг даҳоси ва бадий тафаккури билан ҳақли равишда ифтихор қиламиз. Чунки қирғиз халқининг тарихи ва тақдири барча туркий халқларнинг жумладан, ўзбек халқининг ҳам тарихи ва тақдири билан муштарақ боғлиқдир.

Бизнинг ота-боболаримиз: "Бозоримиз ҳам, мозоримиз ҳам бир" деб ўтганлар. Яхши-ёмон кунларда қисмат синовларини биргаликда бошдан кечирганлар, босқинчи ёвларга қарши бир-

га курашганлар, дўстлик бурчига ҳамиша содиқ қолганлар.

Туркистон халқларининг мумтоз миллий қаҳрамонлари — Ғўрғли, Алпомиш, Манас, Ойсулов, Авазхон сингари сиймоларга хос хусусиятлардан бири шуки, бу одамлар доим ўз атрофларига элу халқни йиғадилар, юртни обод, ҳаётни фаровон этадилар.

Қирғиз халқининг миллий қаҳрамони, донишманд Манас тарқоқ қирғиз қабилаларни, барча туркий элларни бирлаштиришга интилади, одамзодга доимо ватанпарварлик ва мардликдан сабоқ беради.

Қудратли ва салоҳиятли давлат барпо қилиш, уни тараққий эттириш — Манас ботир ҳаётининг бош мақсади ва мазмуни эди.

Бу олижаноб ғоя — ҳар доим бирга бўлиш, дўст бўлиш, ҳамдард, ҳамнафас бўлиш — биз учун, яқинда мустақилликка эришган Марказий Осиё халқлари учун бугунги кунда энг муҳим ва долзарб вазифадир.

Азиз бовурлар!

"Манас" қирғизнинг азалий ва абадий қомусидир, деб айтсак асло муболаға бўлмайди.

Юз йиллар оша ўз ота-боболарининг қутлуғ меросини кўз қорачиғидай асраб-авайлаб келаётган, қардош-жондош қирғиз дўстларимизнинг бу борадаги ишлари ҳар қанча таҳсинга сазовор.

Шунинг учун ҳам бу дostonни яратган ва унга асрлар давомида сайқал бериб келган қирғиз халқининг бадиий заковатига, ноёб истеъдодли манасчи оқинларга ўз эҳтиромимизни, ҳурматимизни изҳор этиш бизнинг бурчимиздир.

Яқинда Тошкентда бу салобатли достоннинг ўзбек тилидаги янги таржимаси босилиб чиқди. Биз бугун "Манас" гўзалликларидан халқимизни баҳраманд қилиш ишига катта ҳисса қўшган атоқли шоир — таржимонларимиз Миртемир, Султон Акбарий ва Турсунбой Адашбосвларнинг номларини ҳам ҳурмат билан эслашимиз жоиз.

"Манас"нинг 1000 йиллиги муносабати билан бугун Ўзбекистонда жуда кўп анжуманлар, тантаналар бўлиб ўтди.

Қадрли дўстлар!

Мен сўзимнинг бошида халқларимизнинг яқин қариндошлиги тўғрисида гапирдим.

Ўша гўзал аёл Хоникейнинг синглиси Арука Манаснинг тутинган иниси Алмамбетнинг хотини экан. Бухоро хонининг яна бир қизи эса Сари Аркадаги қозоқ хони Кўкча ботирнинг аёли бўлган.

Бундай қариндошлик ўша замонларда Бухоро, Талас ва Сари Арка хонликлари орасида тинчлик, осойишталикка хизмат қилган экан.

Мен нима демоқчиман?

Мен шуни айтмоқчиманки, Яратгanning ўзи Сиз билан бизга, юртимизга насл-насабимизни асрайдиган, давом эттирадиган гўзал аёлларни — ажойиб мўъжизани ҳам ато этган!

Шунинг учун, биродарлар, Оллоҳ таоло бизни, қирғизни, қозоқни, туркманни, тожикни, ўзбекни ва бошқа қардошларимизни ҳеч қачон қиз олиб, қиз беришдан, борди-келди қилишдан айирмасин.

Қадрдонларим!

Ўзбек билан қирғиз — бир туққан, бир туғишган. Бугунги кунда Ўзбекистон ҳам,

Қирғизистон ҳам қийинчиликларни мардонавор енгиб, ўз мустақиллигини мустаҳкамламоқда, жаҳон ичра ўзига муносиб мавқени эгалламоқда.

Айниқса, Марказий Осиё давлатлари тепасида чарақлаб турган қуёшдан баравар нур эмиб, кўкка қараб бўй чўзаётган азим чинордек бўлиб, бир-бири билан кенгашиб, бир-бирини қўллаб-қувватлаб иш тутаётганлари, "Туркистон — умумий уйимиз" ҳаракатинини кундан-кунга кенгайиб бораётгани айни муддас бўлмоқда.

Эзгу мақсадларимизнинг амалга ошиши йўлида Манас каби улуг миллий қаҳрамонларимизнинг руҳи бизга беқиёс маънавий мадад бўлиши, шубҳасиздир!

Муҳтарам қирғиз бовурларим, азизлар!

Манас ва Алпомиш — қиёматли дўст. Ўзбек ва қирғиз — қиёматли дўст. Шундай экан, ижозатларингиз билан мен ўзбек халқи номидан, Алпомиш номидан Сиз азизларнинг ҳаммангизни, қадрдон дўстим Асқар Акаевни чин дилдан қутламоқчиман!

Манаснинг тўйи — бутун Туркистоннинг тўйи. Манаснинг тўйида қадим диёримизнинг забардаст мутафаккирлари Рўдакий, Алишер Навоий, Мирзо Улуғбек, Махтумқули, Абай, Тўхтағул, Бердақ ва бошқа улуг зотларнинг руҳлари шод бўлаётгани рост бўлсин!

Манасдай суянчи бўлган Қирғизистон гуллаб-яшнасин, равнақ топсин!

1995 йил 28 августда Бишкекда "Манас" эпосининг 100 йиллик тантаналарида сўзланган нутқ

ЎЗБЕКИСТОН — ТЕННИС МАМЛАКАТИ БЎЛАДИ

Теннис бўйича Иккинчи халқаро турнирнинг ҳурматли қатнашчилари, меҳмонлари ва ташкилотчилари!

Хонимлар ва жаноблар!

Сизларни Ўзбекистон пойтахти Тошкент шаҳрида қизғин қутлашга ижозат бергайсизлар!

Теннис бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти кубоги учун бу галги мусобақалар давлатимиз мустақиллигининг 4 йиллиги арафасида ўтмоқда.

Сизларга, халқаро турнир иштирокчилари ва меҳмонларига мамлакатимизда ҳаётнинг барча соҳаларида: сиёсатда, иқтисодиётда, илм-фанда, маданиятда, шу жумладан жисмоний тарбия ва спорт соҳасида ҳам туб ўзгаришлар содир бўлаётганини айтиб ўтиш менга катта мамнуният бағишлайди.

Жаҳон бизни кашф қилади, биз ҳам ўз навбатида жаҳонни англаб етамиз.

Бир неча кундан кейин Тошкентда Халқаро Олимпия қўмитаси раҳнамолигида биринчи Марказий Осиё ўйинлари бошланади, теннис бўйича Ўзбекистон терма командаси Девис кубоги Осиё зонаси финалида қатнашади, октябрь ойида бокс бўйича Осиё чемпионати

ўтказилади. Бундай йирик спорт тадбирларининг ўтказилиши бутун жаҳонга янги, мустақиллик йўлидан дадил бораётган Ўзбекистонни таништиради, миллат саломатлиги мустаҳкамланаётганини, спортчиларимиз маҳорати ортиб бораётганини, жаҳон майдонида уларнинг нуфузи ошаётганини намоёйиш этади.

Бироқ, биз учун булардан ҳам муҳими янги-янги дўстлар, спорт мухлисларини орттиришдир. Киши ўзининг қандай эканини кўрсатишнинг спорт майдонида маҳоратини намоёйиш этишдан яхшироқ усули йўқ.

Бугунги кунда жаҳонга қуролланиш ва вайронагарчилик соҳасидаги беллашувлар керак эмас. Инсониятга барқарорлик ва тинчлик керак. Спорт эса, тинчликнинг элчиси ҳисобланади.

Энг истеъдодли, энг қобилиятли, энг ёрқин иқтидор эгалари жаҳонни спортдаги ютуқлари билан забт этаверсин. Улар фақат спорт майдонларида — ақли, маҳорати, ғайриоддий қобилиятлари, истеъдоди ва жасорати, ғалабага бўлган интилиши билан беллашаверсинлар.

Улар инсон имкониятларининг чексизлигини, унинг жисман ва руҳан мукамаллигини исбот қилсинлар, инсон заковатининг бутун гўзаллиги ва бетакрорлигини кўрсатсинлар.

Муҳтарам мусобақа иштирокчилари ва меҳмонлари!

Мен Ўзбекистон спорт жамоатчилиги ва бутун халқи номидан бугун Ўзбекистон Президенти кубоги учун Иккинчи теннис мусобақасига келган барча спортчилар ва уларнинг мураббийларига самимий миннатдорчилик туйғуларини изҳор этишни истар эдим.

Мен бу мусобақани ёритиш учун келган барча оммавий ахборот воситалари вакилларига миннатдорлик билдиришни истар эдим.

Ишончим комилки, бу мусобақа унинг иштирокчилари учунгина эмас, кўп сонли мухлислари учун ҳам ҳақиқий байрамга айланади. Мен улкан теннис яқин орада Ўзбекистонда жадал равишда ривожланиб, спортнинг бошқа турлари қаторидан ўзининг муносиб ўрнини эгаллашига аминман. Бунда мазкур мусобақа иштирокчиларининг хизмати катта эканига ҳеч шубҳа йўқ.

Дўстлар!

Бир неча дақиқадан сўнг мусобақамиз бошланади. Кучли ва бир-бирига муносиб кишиларнинг қийин кураши бошланади.

Биз барчангизга муваффақиятлар тилаймиз. Биз мусобақаларимиз ғолибининг оғир курашини муносиб баҳолаймиз.

Мен бу ажойиб спорт байрамининг барча иштирокчиларини муносиб тарзда баҳолашимизни ҳам айтиб ўтишни истар эдим.

Мен Сиз, азиз меҳмонлар мусобақа ўтадиган кунларда ҳамроҳингиз бўладиган ҳақиқий ўзбек меҳмондўстлиги, халқимизнинг қалб ҳарорати, инсоний ғамхўрликни ҳис қилишингизни жуда-жуда истар эдим.

Мусобақанинг барча ташкилотчиларига, энг аввало, жаноб Сассон Какшурига, уларнинг меҳнати, ўйинларнинг муваффақиятли ўтиши йўлида қилган барча иши учун катта раҳмат.

Жаҳоннинг барча томонидан келиб, қуёшли Ўзбекистон пойтахтида тўпланган барча мусобақа иштирокчилари, катта ракетка устала-

рини яна бир бор табриклашга ижозат бергайсизлар.

Мусобақанинг барча иштирокчиларига сиҳат-саломатлик, бахт-саодат ва муваффақиятлар ёр бўлсин!

Яшасин спорт!

Яшасин тинчлик ва дўстлик!

*1995 йил 29 август кун
Тошкентда "Президент кубоги"
учун II халқаро турнир очилиши
маросимида сўзланган нутқ*

Ҳурматли халқаро теннис мусобақаси иштирокчилари ва меҳмонлари!

Хонимлар ва жаноблар!

Ўзбекистон пойтахтида ўтказилган навбатдаги теннис турнири ниҳоясига етди.

Тошкент кортларида жаҳоннинг теннис ривожланган кўплаб мамлакатларидан келган кучли теннисчилар бир неча кун давомида мусобақанинг бош соврини учун кураш олиб бордилар.

Мусобақанинг барча иштирокчилари спорт мухлислари ва ҳаваскорларига, ўзларининг фидокорона, мардона ва ўзига хос маҳорат билан олиб борган ўйинларини кузатган барча томошабинларга унутилмас дақиқалар ҳадея этдилар.

Очиқ, ҳалол, мардонавор курашда маҳорат, қатъият, инсоний хусусиятлар ва ўйин даражаси ғалаба қозонганига бизда ҳеч қандай шубҳа йўқ.

Азиз дўстлар! Мусобақа ғолибларини чин қалбимдан табриклашга ижозат бергайсизлар. Умид қиламанки, уларнинг маҳоратини тақдирлаб берилган совринлар спорт оламида улар эгаллаб турган ўринга тўла мос келади. Бизнинг

спортчиларимиз Олег Огородов, Дима Томашевич, Темур Хонхўжаев, Темур Ғаниев ва бошқа теннис ракеткаси бўйича усталаримиз бу гал ғолиблар сафидан жой ололмаганидан унчалик ўксимасин. Ишончим комилки, Сизларни олдинда катта ғалабалар кутади. Энг муҳими шундаки, Сизларнинг ўйинларингизни томоша қилган, Сизларга ғалаба тилаган ҳар бир киши Сизларнинг ўзингизга хос матонатингиз, мардлигингиз ва қатъиятингизни эътироф этмоқда.

Ҳурматли дўстлар!

Ўйлайманки, Сизлар бу турнирда ғолиблар бору мағлублар йўқ, деган фикрга қўшиласизлар.

Чунки нафақат мана шу минбарларда туриб, ҳатто телевизор экранлари орқали ҳар бир иштирокчи учун жон куйдирган биз, томошабинлар, мусобақа иштирокчиларининг барчаси бу ердан мағлубият аламини тотиб эмас, балки қониқиш ҳосил қилиб кетишини истаган эдик.

Биз барчамиз Сизлар — турнир иштирокчилари, мураббийлар ва ҳакамлар қалбимизнинг бир парчасини, ўзбек меҳмондўстлиги ҳароратини олиб кетишларингизни истаймиз.

Сизлар, Сизларнинг мураббийларингиз, оммавий ахборот воситалари, журналистлар амалга оширган энг муҳим иш шундан иборатки, Сизлар ниҳоятда қисқа вақт мобайнида ўзларингизнинг гўзал ўйинларингиз билан мамлакатимизнинг минглаб йигит-қизларини катта теннисга ошно қилдинглар. Назаримда, Сизлар бу ўйинга ёшларнигина эмас, ўрта ва кекса ёшдаги кишиларни ҳам ошно қилдинглар. Ишончим комилки, катта теннис — спортнинг барча ёшдаги кишиларни жалб эта олувчи гўзал туридир.

Йиллар ўтиб, бўлажак мусобақалар ишти-
рокчилари орасидан ҳозир шу кортларда энди-
гина қўлига ракетка олиб машқ қилаётган
болалар ҳам муносиб ўрин олишига аминман.

Хонимлар ва жаноблар!

Муҳтарам дўстлар!

Бугун якунланаётган мусобақа Ўзбекистон-
даги барча спорт мухлислари учун ҳақиқий
байрам бўлди.

Мана шу кортларда намойиш этилган гузал
ўйинларингиз, мурасасиз курашларингиз учун
Сизларга миннатдорлик билдиришга ижозат
бергайсизлар.

Иккинчи Тошкент халқаро турнири ташки-
лотчиларига, айниқса, жаноб Сассон Какшури-
га катта раҳмат айтишни истар эдим.

Турнирга ниҳоятда яхши ҳакамлик қилган-
ликлари учун жаноб Дани Гали бошлиқ
ҳакамлар ҳайъатига катта раҳмат.

Ўз ахборот ва репортажларида мусобақага,
мусобақагагина эмас, бу ерда — Ўзбекистонда,
давлатимиз пойтахти Тошкентда кўрган барча
нарсага катта эътибор берган оммавий ахборот
воситалари вакилларига миннатдорлик билди-
раман.

Сизларга сиҳат-саломатлик, бахт-саодат,
жаҳон кортларида муваффақиятлар тилайман,
азиз дўстлар!

Биз Сизларга: "Хайр" демаймиз.

Тинчлик, дўстлик ва биродарлик шаҳри
сифатида шуҳрат қозонган Тошкентда яна тез-
да дийдор кўришайлик!

*1995 йил 2 сентябрь куни
Тошкентда "Президент кубоги"
учун II халқаро турнир ёпили-
шида сўзланган нутқ*

БИЗ ҚУРИШ, ЯРАТИШ ЙЎЛИДАН БОРАВЕРАМИЗ

Муҳтарам халқ ноиблари!

Энг аввало, сизлар билан омонликда юз кўришиб турганимдан бағоят мамнун эканимни айтмоқчиман.

Бугун қутлуғ кун — миллатимизнинг, халқимизнинг, гўзал диёримизнинг буюк байрами арафаси.

Фурсатдан фойдаланиб Сизларни, Сизларнинг тимсолингизда барча Ватан аҳлини муқаддас Истиқлолимизнинг тўрт йиллик тўйи билан чин қалбимдан муборакбод этишга ижозат бергайсиз.

Азиз дўстлар!

Ўтган тўрт йил биз учун асрга тенг бўлди, деб айтсак, асло муболаға бўлмайди. Шу тўрт йил мобайнида миллий давлатчилигимизни тикладик, дунёга озод ва эркин миллат сифатида танилдик.

Энг муҳими — келажак омонатдай бўлиб турган ғоят мураккаб, ғоят таҳликали дамларда ўзимизга хос ва ўзимизга мос йўлни танлай билдик.

Энг муҳими — танлаган йўлимиз ягона тўғри йўл эканини амалий ишимиз билан

исботладик. Бугунги кунда Ўзбекистон танлаган
ислохотлар йўлини бутун дунё тан олди.

Эришган энг катта ютуғимиз — одил ва
меҳнаткаш, мард ва танти халқимиз танлаган
йўлимизни чуқур англади, унга қаттиқ ишонди
ва қўллаб-қувватлади.

Дунёда халқ ишончидан улуғ нарсанинг ўзи
йўқ. Бизлар ана шундай ишончга сазовор
бўлган йўлимиздан ва бу йўлда эришган
ютуқларимиздан ҳар қанча фахрлансак арзий-
ди.

Шунинг учун ҳам юртимизнинг энг оғир
кунларида ҳам яқдиллик кўрсатиб, чексиз умид
ва пок ниятлар билан яшаган миллатимизга,
халқимизга, элимизга тиз чўкиб таъзим қилиш
— биз учун ҳам қарз, ҳам фарздор.

Фарғона ва Ўшдаги фожиалар, ундан кейин-
ги фожиаларнинг аччиқ сабоғи юрагимизни
ўртаб турган пайтни яна бир карра эслаб
кўрайлик. Унда биз ҳали истиқлолга эришма-
ган эдик. Худди ўша замонда илк бор бизнинг
"Бугунги барқарорлик ва осойишталик — энг
катта бойлигимиз", деган дастлабки муқаддас
қоидамиз, муқаддас шиоримиз пайдо бўлди.

Бу сокин ва мазмунли шиор айрим қуруқ
бақириқ-чақириқ билан юрганларга, субутсиз
кимсаларга зарба бўлди, юртимизни аёвсиз
кучлар таъсиридан сақлаб қолишга асос бўлди.

Енгилтак сиёсатдонлар тарих саҳнасидан ту-
шиб кетди, аммо аччиқ тажриба самараси —
муқаддас шиоримиз яшаб қолди, ўзининг
ҳаётбахшлигини намойиш этди.

Азиз дўстлар!

Буюк истиқлолнинг тўрт йиллик тўйини
нишонлар эканмиз, босиб ўтилган йўлга қисқа

бир назар ташлаб, олинган сабоқларни кўз олдимизга келтириб, мухтасар баён этсак, фойдадан холи бўлмас.

Зеро, истиқлол учун жонини фидо этган улуг адибимиз Абдулла Қодирий айтганидек, "мозийга қайтиб иш кўрмоқ хайрлидур".

Яқин мозий бизга берган энг катта сабоқ нималардан иборат?

Ўтган тўрт йил берган сабоқлардан бири шуки, халқимиз ўзининг буюк тарихини теран англади, аجدодларимиз қолдирган буюк меросдан баҳраманд бўлди, ўз келажагини, ўз истиқболини буюк тарихимиз мезони билан ўлчашни, уни аниқ ва кенг кўламли тасаввур этишни ўрганди.

Бу ҳақиқат бир қарашда жуда оддий бўлиб туюлиши мумкин. Аммо биз учун муҳим жиҳати шундаки, бу ҳақиқатни ҳар бир авлод ўзича янгидан кашф этади ва амалда синаб кўради.

Истиқлолнинг тўрт йили берган яна бир сабоқ шундан иборатки, асрлар давомида зулм ва истибдод остида мўрт ва тарқоқ бўлиб яшаган ўзбек миллати ягона ва жипс миллат сифатида шаклланишни бошлади, эркин ва озод миллатга хос ғурур ва онг касб этди.

Бугун биз нимаики ютуқларга эришган бўлсак, уларнинг барчаси ана шу ғурур ва ана шу юксак онг меваларидир.

Муҳтарам халқ депутатлари!

Биласизларки, мен ютуқлар ҳақида гапиришни унчалик ёқтирмайман. Аммо бугун, буюк байрам арафасида, улардан айримларини ёдга олиш мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Навоий вилоятида олтин ишлаб чиқарадиган янги комбинатни ишга туширдик. Яна шу Навоий вилоятида "Зарафшон — Ньюмонт" номли ўзбек-америка қўшма корхонаси руда қолдиқларидан тилла олишга киришди. Бу корхона ҳақида дунё матбуоти жуда кўп ёзди ва у Ўзбекистон ҳамда Америка Қўшма Штатлари ўртасида тобора ривожланиб бораётган савдо-иқтисодий алоқаларнинг энг ёрқин мисоли тарзида баҳоланди.

Шу кунларда Буюк Британиянинг "Лонро" фирмаси билан олтин қазиб олувчи яна бир катта корхона лойиҳаси амалга оширилмоқда.

Асакадаги автомобил заводида монтаж ишлари жадал суръатлар билан давом этмоқда. Хоразмда юк автомобиллари ишлаб чиқарувчи завод иш бошлади.

Ўзбекистонни автомобилсозлик мамлакати бўлади, деб айтишга тўла асосимиз бор. Ҳозирги пайтда Туркиянинг "Қўч холдинг" компанияси билан Самарқандда автобус чиқарадиган завод қуриш устида жиддий музокаралар олиб бормоқдамиз.

Бухорода дунёдаги энг замонавий технология билан жиҳозланган нефть маҳсулотларини қайта ишлаш заводи жадал суръатлар билан қурилмоқда.

Ишлаб чиқариш салоҳиятимизни, иқтисодимизни кўтарадиган, бугунги кунда қурилиб бўлган ёки қурилаётган бундай салмоқли иншоотлар ҳақида кўп гапиришимиз мумкин.

Бундай иншоотларнинг хорижий сармоя иштирокида қурилаётгани барчамизни хурсанд қилиши табиийдир. Бугун юртимизда қўшма корхоналар сони 3600 дан ортиб кетди.

Лекин бир нарсани катта мамнуният билан таъкидламоқчиманки, кўплаб қурилаётган объектлар, авваламбор, ўзимизнинг кучимиз, имкониятларимиз ҳисобидан барпо бўляпти. Оғир кунларни бошимиздан кечириётганда ҳам, ўзимизнинг келажагимизни қуриётганда ҳам биз қўлимизни чўзиб юрганимиз йўқ. Аввало, ўз кучимизга, салоҳиятимизга ишондик, таяндик. Ўзбекистон иқтисодий салоҳиятли, ўз сармоялари ҳисобидан йирик ишлаб чиқариш иншоотларини қуришга қурби стадиган давлат сифатида узил-кесил тан олинди.

Бугунги Ўзбекистон харитасида ишга тушган ва туширилаётган яна кўплаб ана шундай корхоналарни мисол келтириш мумкин. Қўқонда ва Андижонда ишга тушган йирик гидролиз заводларини тилга олиш жоиз. Бу икки завод мамлакатнинг ичимлик спиртга бўлган эҳтиёжининг 50 фоизини қоплайди.

Энергетика объектлари қурилиши ҳам жадал суръатлар билан давом эттирилмоқда. Таллимаржон ГРЭСида биринчи йирик турбина, Ангрен ГРЭСида саккизинчи турбина ишга тушиш арафасида турибди.

Яна уч йирик объект — Қизилқум фосфорит комбинати, Қўнғирот сода заводи ҳамда Навоий — Учқудуқ — Нукус темир йўли қурилиши бошланди.

Фарғона водийси билан Тошкент воҳасини Қамчи довони орқали боғлайдиган йирик автомобил йўли қурилишини бошлаганимиз ҳам кўпчиликка маълум.

Режалаштирилган Ғузор — Бойсун — Қумқўрғон темир йўли қурилиши, ҳеч шубҳасиз, Қашқадарё ва айниқса, Сурхондарё вилоятлари ривожига янги куч, янги қувват бахш этади.

Учқудуқ минтақасининг Ўзбекистон ҳаётида, келажагида тутган жойини — ўрнини яхши биласизлар. Шунини инobatга олиб, минтақа ривожини кўзлаб, Учқудуқда жаҳондаги энг илғор андозаларга мос келадиган катта аэропорт қуришга тайёргарлик бошланди.

Устувор йўналишларимизнинг муҳим соҳалари бўлмиш қишлоқ хўжалик тармоқларида ҳам анча ўзгаришлар кўзга ташланмоқда. Шу йилнинг биринчи ярмида 11 минг гектар янги ер ўзлаштирилди. Иншооллоҳ, йил охиригача яна шунча ерни ўзлаштирамиз.

Учқўрғон сув омборидан Наманган шаҳрига, Кампирравотдан Андижон шаҳрига ичимлик сув тармоқлари тортилмоқда. Бухоро ва Навоий шаҳарлари яқинда Дамхўжа сув тармоғидан, Гулистон ва Янгиер шаҳарлари Деҳқонобод сув тармоғидан баҳраманд бўлади.

Бу қурилишлар жуда катта маблағ талаб этади. Ва бу маблағларнинг барчаси ўз ички резервларимиздан ажратилмоқда.

Ҳурматли дўстлар!

Сизларга яна бир нарсани айтишдан мамнунманки, мамлакат ичкарасидаги инвестицияларнинг шакли ҳам ўзгармоқда. Умумий инвестиция миқдорида хусусий инвестицияларнинг салмоғи ўсиб бормоқда.

Тошкентда ва Самарқандда, Ургутда ва Хивада, Андижонда ва Қўқонда, Наманганда ва Марғилонда, хуллас, юртимизнинг барча шаҳарларида хусусий корхоналар ва тижорат марказлари сони кундан-кунга кўпайиб бормоқда.

Қишлоқларда ҳам хусусий корхоналар ва хусусий фермер хўжаликлари яхши самара бериб ишламоқда.

Мамлакатимизда ишбилармонлар учун яхши шароит яратилди, деб бугун бемалол айта оламиз.

Ҳурматли дўстлар!

Ниятимиз эзгу ва пок эканки, Яратганнинг ўзи тўрт-беш йилдан бери бизга ўз карамини кенг тутиб келяпти.

Халқимиз аҳиллик билан, кўнгилни кенг қилиб, ютуқдан қувониб, қийинчиликка чидаб, ёрқин келажакни тезроқ қуриш, инсонларимизга муносиб ҳаёт яратиб бериш саъй истагида сидқидилдан меҳнат қиляпти.

Иншооллоҳ, энг оғир даврдан тус-тугал ўтиб олдик. Халқимизнинг кайфияти, шижоати ва пухта ҳисоб-китоблар шундан дарак берадики, 1996 йилдан бошлаб халқимиз учун, юртимиз учун муттасил юксалиш даври бошланади.

Бундай дейишга бизда барча асослар бор.

Аввало, бунга асос барча шаҳар ва қишлоқларда ишга тушаётган ва маҳсулот беришни бошлаган кичик ва катта корхоналаримиздир. Юртимиз мураккаб вазиятдан чиқиб, ободлик ва тўкинлик сари йўл олгани яққол кўриняпти.

Мақтаниш деб ўйламанглар, азиз биродарлар, қани, айтинг-чи, бугунги Тошкент бундан беш йил олдинги Тошкентга ўхшайдими?

Пойтахтимиз йил сайин обод бўлиб, чирой очиб бораётганини ким инкор эта олади?

Бошқа шаҳар ва қишлоқларимиз, маҳалла ва гузарларимиз манзараси ҳам кескин ўзгарди. Буни юртимизга келаятган барча нуфузли сиёсатчилар ва қадрли меҳмонларимиз очиқ-ойдин эътироф этапти.

Бугун гўзал диёримизда кўтаринкилик руҳи, бунёдкорлик руҳи устувор бўлиб турибди, деб айтсак, асло муболага бўлмайди. Биз жуда кўп тилга оладиган моддий ва маънавий янгиланиш дегани ҳам аслида шу эмасми?

Бизнинг шиоримиз — яратиш. Тўрт йиллик Истиқлол даврида Ўзбекистон фалон ақидасини бузди ёки ундан қайтди ёки фалон ваъдасининг устидан чиқмади, деган гапни ҳеч ким бизга айтолмайди.

Яна такрор айтаман: бизлар бузиш йўлидан эмас, тузиш, барпо этиш йўлидан бордик. Биз борини асраб-авайлаш, йўгини яратиш йўлидан бордик.

Ҳурматли халқ ноиблари!

Қилган ишларимиз ҳақида гапирар эканмиз, бир муҳим масалани эслатиш ўринли деб ўйлайман. Биз ҳар доим мақтанмасдан, ютуқларимизни дўмбира қилмасдан, "оламшумул" баландпарвоз гаплардан, шиорлардан ўзимизни тийиб, амалий ишлар билан шуғулландик, шу билан яшадик.

Жондан азиз Ўзбекистонимизда ўзимизга хос, ўзимизга мос миллий давлат қуришга бел боғладик. Қисқа даврда кўзга кўринган ютуқларга эришдик. Узоққа бормасдан, 1995 йилнинг биринчи ярми натижаларига назар ташлайлик. Йил бошида ҳар ойлик инфляция даражаси 16—17 фоизни ташкил этар эди. Ҳозир бу миқдор роппа-роса 8 марта камайиб, июль ва август ойларида 2 фоиздан ҳам пастга тушди.

Бизлар Халқаро валюта фонди билан давлат бюджети камомадини 3,5—5 фоиз миқдорида

бўлишини келишиб олган эдик. Аслида эса, бу миқдор 3 фоиздан ҳам камроқ бўлди.

Пул эмиссияси ҳам камайди.

Энергетика масаласида тўла мустақилликка эришиш арафасида турибмиз.

Бу йил ғалла ҳосили мўл бўлди. Худо хоҳласа, янаги йилда четдан бир килограмм ҳам ғалла сотиб олмаймиз.

Бу йил пахта ҳосилининг чўғи ҳам ёмон эмас. Иншооллоҳ, пахтадан мўл хирмон кўтариб, дунё олдида юзимиз ёруғ бўлғуси.

Хусусийлаштириш жараёни жадал суръатлар билан амалга ошмоқда. Қишлоқ жойларда бу жараённинг тезлашганини алоҳида эътироф этиш жоиз.

Яна бир қувончли натижа шуки, ўзбек сўмининг тўлиқ ички конвертациясини таъминлаш арафасида турибмиз.

Айни замонда, қимматбаҳо қоғозлар бозори жиддий равишда жонланганини ҳам айтишимиз зарур.

Буларнинг барчаси, муҳтарам дўстлар, келажакка умид ва ишонч билан қарашга ҳуқуқ беради.

Қадрли халқ ноиблари!

Ташқи сиёсат борасида қисқача гапирадиган бўлсак, дадил айтиш мумкинки, Ўзбекистонимиз жаҳон ҳамжамиятида ўзига муносиб ўринни эгаллашга муваффақ бўлди.

Бугун дунё сиёсати минбарида Ўзбекистоннинг ўз овози ва ўз обрўси бор.

Ўзбекистон ташқи сиёсатда ўз йўлига ва залворли сўзига эга. Ташқи сиёсатдаги энг асосий мезонимиз, энг аввало, миллий давлатимиз манфаатларини кўзлаб, уларни барча

имкониятлар билан ҳимоя этган ҳолда иш юритишдан иборат.

Фахр билан айтишим мумкинки, биз ҳеч қачон бошқаларнинг кўргазмаси билан иш тутганимиз йўқ. Биринчи кунлардан бошлаб барча давлатлар ва халқлар билан дўстона сиёсий ва маданий муносабатлар, тенг ҳуқуқли иқтисодий алоқалар ўрнатиш йўлидан бордик.

Ва бу йўл ҳам ўзини оқлади. Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятининг тўлақонли аъзоси, халқаро ҳуқуқнинг мустақил иштирокчиси — субъекти сифатида башарият аҳлига танилди.

Яна бир фикрни таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон сиёсати ва иқтисодидаги ижобий ўзгаришлар ҳамда мамлакатда ҳукм сураётган ижтимоий барқарорлик ва миллатлараро тотувлик вазияти жаҳон ҳамжамияти, обрўли халқаро ташкилотлар, хориждаги етук сиёсатчилар ва раҳбарлар тарафидан юксак баҳоланмоқда.

Бу ташқи алоқаларимизнинг жадал ривожига ҳам яққол кўринади.

Кейинги ойлар давомида Украина Президенти Леонид Кучма, Индонезия Президенти жаноб Сухарто, Германия Федерал Президенти жаноб Герцог, Покистон Бош вазири Бхутто хоним, Туркия Бош вазири Чиллер хоним, Россия Федерацияси ҳукумати раиси жаноб Черномирдин, Словакия Бош вазири ўринбосари жаноб Козлик расмий зиёрат билан ташриф буюрдилар.

Шу давр мобайнида АҚШ мудофаа вазири жаноб Перри, Германия давлат вазири жаноб Шэфер, Швейцария Конфедерацияси ташқи ишлар вазири жаноб Котти билан ғоят самарали расмий учрашувлар бўлиб ўтди.

Ўзбекистон раҳбарияти ўз навбатида Молдова, Латвия, Литва мамлакатларига расмий сафар қилди.

Сафарлар давомида жуда кўп ўзаро фойдали ҳужжатларга имзо чекилди ва бу ҳужжатлар ўзининг амалий натижасини бера бошлади.

Ўзбекистон давлатининг сиёсий ва иқтисодий қурбидан дарак берувчи биргина миқсолни келтирмоқчиман. 1991 йилдан бери Ўзбекистон ва Россия ўртасида икки тарафлама иқтисодий, маданий ва илмий алоқалар бўйича 50 дан ортиқ турли ҳужжатлар имзоланган эди. Жаноб Черномирдин ўз сафари чоғида бу ҳужжатларнинг барчаси амалга ошаётганини, Ўзбекистон тарафи барча шартномаларни ҳалол ва ўз вақтида бажараётганини эътироф қилди.

Муҳтарам депутатлар!

Бугунги кунда Ўзбекистоннинг регионал интеграция, хавфсизлик ва барқарорлик масаласида Марказий Осиёда тутган ўрнини ҳамма яхши тушунади.

Бундан икки йил олдин Ўзбекистон раҳбари Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг юксак минбаридан туриб, илк марта Тошкентда Марказий Осиё минтақаси хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш мавзусига бағишланган доимий кенгаш-семинар ташкил этишни таклиф қилган эди.

Ниҳоят, бизнинг таклифимиз амалга ошди. Яқин кунларда БМТнинг доимий кенгаш-семинари Тошкентда иш бошлайди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош қотиби Бутрос Бутрос Ғолий жаноблари бизга йўллаган махсус мактубида Ўзбекистоннинг регионда тинчлик ва барқарорлик ўрнатиш бора-

сидаги саъй-ҳаракатларини эътироф этди. Унинг халқаро семинар ишига муваффақият тилагани сизларга матбуот хабарларидан яхши маълум.

Бўлажак халқаро кенгаш-семинар Ўзбекистоннинг нафақат ўз минтақамизда, балки дунёда ҳам нуфузини мустақкамлаш учун хизмат қилиши шубҳасиз.

Биз тинчлик ўрнатиш ва ҳамкорлик қилиш бўйича Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, шунингдек, бошқа обрўли халқаро форумлар доирасидаги саъй-ҳаракатларимизни янада фаол давом эттирамиз.

Муҳтарам халқ депутатлари!

Энди мен учун энг нозик, энг мураккаб бир масала хусусидаги фикр-мулоҳазаларимни билдирмоқчиман.

Ўрнатилган парламентимиз — Олий Мажлис ташаббуси билан Президент ваколатларини 1997 йилдан 2000 йилга қадар узайтириш масаласига бағишланган умумхалқ референдуми бўлиб ўтди.

Референдум пайтида халқимиз менга жуда юксак ишонч билдирди. Бу ишончдан менинг, шу халқ фарзандининг, бошим осмонга етди.

Бу юксак ишончни оқлаш учун инсон умри камлик қилади. Шунинг баробарида халқимиз менинг зиммамга шундай улкан, буюк масъулиятни ҳам юкладики, мен бу масъулият залворини жуда яхши англайман ва ҳис қиламан.

Муҳтарам биродарлар!

Мен ўтиш даврида ҳокимият тармоқларининг фаолиятини даврий жиҳатдан ўзаро мослаштирув объектив зарурат эканини тушунга-

ним учун ҳам, президентлик ваколатларини яна уч йилга чўзишга розилик бердим.

Айни замонда, муҳтарам депутатлардан ва халқимиздан ваколатим чўзилган уч йиллик муддатни президентлик ваколатларининг иккинчи муддати деб ҳисоблашни илтимос қилган эдим.

Нима учун шу масала кун тартибига қўйилди? Нима мақсадда шу масала Сиз муҳтарам депутатларнинг, Сиз орқали сайловчиларнинг қарорига қўйилди?

Биринчидан, халқимиз олдида, бизга ишонч билдирган, ўз тақдирини ишониб топширган инсонлар олдида мансабга интилиш, мансабга ёпишиб олиб, лавозимда туриш муддатини атай узайтириш ҳеч қачон асл мақсадимга кирмаганини кўрсатиш, исботлаш керак эди.

Иккинчидан, биз бугунги вазиятни, мавжуд бўлган муҳитни, албатта, инобатга олишимиз шарт эди. Модомики, биз янгича ҳаёт, янгича демократик жамият қурмоқчи эканмиз, модомики, жаҳон тажрибасига таянган ҳолда очиқ-эркин, демократик, халқ иродасига асосланган ва халқ манфаатларига хизмат қиладиган давлат қурмоқчи эканмиз, нафақат яқин-йироқ қўшни мамлакатлар олдида, балки бутун дунё жамоатчилиги олдида ҳам ўзимизнинг шу холисона ниятимизни, демократик тамойилларга содиқ эканимизни намойиш қилиш ҳамда Ўзбекистонда қурилаётган янги давлат ва жамият обрўсини кўтаришимиз лозим.

Учинчидан, четда туриб, жамиятимизда устувор бўлган соғлом муҳитни булғатиш, орамизга адоват, низо, норозилик, ҳар хил фитна

уругини сочиб, шундан шахсий манфаат топиш ҳаракатида бўлган ғанимларимизнинг ҳар хил сафсата, ғаразли, бўҳтон, тухмат гапларни тўқиб чиқаришига имкон бермаслик нияти зоҳир эди.

Тўртинчидан, мен Ўзбекистон давлати раҳбари сифатида, ўз шахсий мисолимда мамлакат тарихида, жамиятимиз ҳаётида, энг аввало, ўсиб-униб, кучга кириб келаётган ёш авлодларга ўрнак бўлишни, уларга ибрат беришни хоҳлардим. Мамлакат, вилоят, туман ва умуман ҳар қандай жамоа миқёсида ўз амалига ишониб юрган одамларга, энг аввало, раҳбарларимизга шу ниятни етказишни хоҳлардим.

Бешинчидан, мана шундай ҳаракат, услуб билан бахту саодат лавозимда, мансабда эмас, балки жамиятга, халққа холисона хизмат қилишда, деган ақида биз учун оддий бир одатга айланишини хоҳлардим.

Мана шундай мақсадлар Олий Мажлиснинг II сессиясида мен баён қилган фикр замирида мужассамлашган эди. Лекин мен ҳар доим — нафақат Президент сифатида, балки шахс ва фуқаро сифатида ҳам — омманинг, жамоанинг, халқимизнинг иродаси-қарори, унинг билдирган ишончи — бутун ҳаётимда, фаолиятимда ҳал қилувчи, тўғри йўл кўрсатувчи раҳнамо, деб қабул қилганман ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади, иншооллоҳ.

Шундай экан, Сиз, муҳтарам халқ ноиблари, халқимиз иродасига асосланиб, қабул қилган қарор мен учун ҳам қонундир.

Бугунги фурсатдан фойдаланиб, бир нарсани айтмоқчиман: халқимизнинг ваколатли вакил-

лари — Сиз, мухтарам халқ ноиблари билан сафдош, елкадош, ҳамнафас бўлиб, ҳар доим одамлар қалбидан хабардор бўлиш, уларга ҳар доим садоқат, иймон ва ихлос билан хизмат қилиш мен учун юксак шарафдир.

Азиз дўстлар! Юртдошлар!

Ўтган давр ва бугунги ҳаётимиз муаммолари бизнинг дунёқарашимизни бемисл равишда кенгайтирди, кўзимизни очди.

Янги ҳаёт, янги жамият қуриш, бошлаган ислоқотларимизни пировардига етказиш, биз кўзлаган, биз интилаётган манзилларга етиш, қисқа қилиб айтганда, халқимизга муносиб ҳаёт барпо этиш ҳақида гапирар эканмиз, энг муҳим муаммолар орасидан асосий тўрт тамойилни, асосий тўрт шартни алоҳида таъкидлаган бўлур эдим.

Биринчиси. Биз бундан буён ҳам юртимиздаги тинчлик-тотувлик, барқарорликни кўз қорачиғидай сақлаш, ёвуз, ғаразли ёмон кўзлардан — ҳаракатлардан асраб-авайлашимиз керак.

Иккинчи шарт. Мулкчилик масаласида кескин ва қатъий ўзгаришлар яшаш зарур. Мулк ўз эгасига тегиши лозим. Ундан кейин шу мулкни асраш учун, ҳимоя қилиш учун, уни кўпайтириш учун, унинг шахсга, оилага, жамоага хизмат қилиши учун курашиш мумкин. Чунки, ҳақиқий мулк эгалари, янги пайдо бўлган мулкдорлар синфи шу давлатни, шу ижтимоий тузумни тиклаш учун, равнақ топтириш ва қўриқлаш учун ўзини аямайди.

Яна бир бор бугунги кунда муҳим бир масалага, олдимизда тўсиқ бўлиб турган масалага тўхталиб ўтмоқчиман. Ўзининг ҳалол

меҳнати билан ўзига бойлик топаётган одамларни қувиш эмас, қўллаб-қувватлаш керак. Бу масала, аввало, маъмурий идоралар, ҳокимларга боғлиқ.

Учинчи муҳим масала — одамларимизнинг, аввало, фаолларимизнинг, жамоатчилигимизнинг тафаккурини ўзгартириш даркор. Жамиятга янгича фикрловчи одамлар керак. Боқимандалик кайфиятидан халос бўлиб, ўзининг кучига, ақлу заковатига, қурбига, ўзининг мулкига ишониб, ёруг келажак, муносиб, эркин ҳаёт учун тинимсиз курашиш лозим.

Тўртинчи шарт. Одамларимиз, жамиятимиз мафкурасида Ватан, юрт ғояси устувор бўлмоғи керак. Миллий ғурур, миллий ифтихор ҳар қандай ишимизнинг пойдевори бўлмоғи керак.

Бу муқаддас ғоялар, миллати ва эътиқодидан қатъи назар, шу юртда, шу заминда яшаётган ҳар бир инсон, ҳар бир фуқаронинг ҳаётига, онига сингмоғи, ҳар биримиз учун энг катта таянчга, энг катта ишончга, бориники, ҳақиқий иймонга айланиши керак.

Истиқлолни ҳимоялаш, уни қадрлаш, улуғлаш ва унга хизмат қилиш миллий онгимизга, ақидамизга айлансагина, бизни танлаган йўлимиздан ҳеч қандай куч қайтаролмайди, қаддимизни буколмайди.

Бу буюк ғоялар ҳар биримизнинг қонимизга, қалбимизга сингиб, келажак авлодларга муқаддас бойлик — муқаддас мерос бўлиб ўтиши керак.

Муҳтарам халқ ноиблари!

Сизларни, Сиз орқали бутун Ўзбекистон аҳлини яқинлашиб келаётган буюк айём билан

яна бир бор самимий табриклашга ижозат
бергайсизлар.

Адолат ва бунёдкорлик йўлида Яратганнинг
ўзи доим бизга мададкор бўлсин!

1995 йил 30 август куни
Ўзбекистон Республикаси Олий
Мажлиси III сессиясида
сўзланган нутқ

ВАТАН МАНГУ ҚОЛАДИ

Азиз ватандошлар!

Ардоқли меҳмонлар!

Бугун — Ўзбекистон давлати, Ўзбекистон халқи учун энг буюк байрам.

Истиқлолимизнинг тўрт йиллик муқаддас тўйини нишонлар эканмиз, шу мўътабар ва гўзал заминда яшаётган ҳар бир инсоннинг юраги гурур ва ифтихорга тўлиши табиийдир.

Бизнинг қадимий ва бой тарихимизни, улуғ аجدодларимиз ва улар қолдирган беқиёс маданий мерос башарият маданияти ва ривожига улкан ҳисса бўлиб қўшилганини бутун жаҳон тан олади.

Она юртимиз Ўзбекистон тупроғида, бетакрор ва гўзал диёрда не-не улуғ аجدодлар ва буюк зотлар яшаб ўтдилар. Улар биз ворис бўлиб турган бугунги тарих ва маданиятни бизга мерос қилиб қолдирдилар.

Ҳар бир авлод эл-юртининг тарихини ва обрўйини ўзининг фарзандлик муҳаббати ва эътиқоди, садоқати ва бунёдкорлиги, матонати ва мардлиги билан барпо этади.

Бизнинг бугунги энг буюк вазифамиз ва муқаддас бурчимиз — Ўзбекистон тарихидан

Ўзимизга муносиб саҳифа очиш ва уни авлодларимиз учун ибрат бўладиган олижаноб ва савобли ишлар билан тўлдиришдир.

Биздан мангу қоладиган нарсa — Ватан шону шуҳрати, қудрати ва салоҳиятининг юксалиши учун ўзимизнинг фидойи меҳнатимиз билан муносиб ҳисса қўшишдир.

Муҳтарам дўстлар!

Ўтган тўрт йил мобайнида оламшумул воқеалар, ҳам сиёсий, ҳам маънавий, ҳам иқтисодий ҳаётимиздаги бошқалар ҳавас қилса арзийдиган катта ўзгаришлар меҳнаткаш халқимиз меҳнати туфайли амалга ошди.

Тўрт йил ичида Ўзбекистон салоҳияти, унинг улуғвор истиқболи бутун дунё томонидан тўлиқ эътироф этилди.

Тўрт йил ичида биз буюк келажагимизнинг маънавий асосларини белгилаб олдик.

Миллий қадриятларимизни тикладик.

Буюк аждодларимизнинг муборак номларини миллат боши узра баланд кўтариб, уларнинг руҳларини шод этдик.

Юртимизда тинчлик, осойишталик ва барқарорликни сақладик. Барқарорлик шароитида миллий давлатчилигимизнинг мустаҳкам пойдеворини қуриб олдик.

Халқимизга эркин ва муносиб ҳаёт яратиш йўлида улкан ислохотларни бошладик ва уларни изчил давом эттирмоқдамиз.

Энг асосийси — юртимизда инсоний меҳру оқибат устувор бўлиб турибди. Ёшу қари баробар келажакка катта умид ва комил ишонч билан қарамоқда.

"Ватан мен учун нима берди?" деб эмас, балки "Мен Ватанга нима бердим? деган эзгу

фикр билан яшаётганлар, элим деб, юртим деб ёниб яшаётган инсонлар тобора кўпайиб бормоқда.

Бу — бугунги замонамизнинг, бугунги ҳаётимизнинг энг муҳим белгиси — нишонидир!

Қадрли биродарлар!

Шу байрам кунларида юртимизда бунёдкорлик руҳи устун эканини, халқимизнинг яратувчилик салоҳияти тобора кучайиб бораётганини ҳаммамиз ҳам теран ҳис этамиз ва бундан фахрланамиз

Дарҳақиқат, бу ҳол, бу ютуқ бугунги нотинч ва таҳликали замонда биз эришган буюк қудрат ва ифтихор туйғусидан ёрқин далолатдир.

Албатта, биз интилаётган мақсадга етиш учун, танланган йўлимизда собит қадамлар билан бориб, пировардида авлод-аждодларимиз орзу қилган адолатли демократик давлат ва жамият қуриш, эркин ва фаровон ҳаёт яратиш учун ҳали кўпдан-кўп меҳнат қилишимиз, кўп-кўп синовлардан ўтишимиз кераклигини биз жуда яхши англаймиз.

Биз яхши биламизки, ҳаёт — тинимсиз изланиш, тинимсиз курашдир. Халқимизнинг бошидан кечирган не-не қийинчиликлари, мардона меҳнатининг самарасини кўриш, ундан баҳраманд бўлиш замони — вақти етиб келмоқда.

Мен катта ишонч ва умид билан мана шу юксак минбардан туриб айтмоқчиман: энг оғир кунларимиз ортда қолди.

Насиб этса, 1996 йил — Мустақиллигимизнинг бешинчи йили — Ўзбекистонимиз учун, халқимиз учун, юртимиз учун юксалиш йили бўлмай, иншооллоҳ.

Азиз дўстлар!

Азиз ватандошлар!

Бугун буюк байрам арафасида:

— бепоен далаларда, завод ва фабрикаларда буюк келажак орзусида пок ниятлар билан мардона меҳнат қилаётган деҳқонларимизни ва ишчиларимизни,

— халқимиз маънавияти хазинасига муносиб ҳисса қўшаётган олимларимизни, ижодкорларимизни, барча зиёлиларимизни,

— донишманд отахонларимизни, дуоғўй онахонларимизни, мунис ва гўзал аёлларимизни,

— истиқлол юкини елкага олишга шай бўлиб турган мард йигитларимизни,

— гўзал ва ифбатли қизларимизни,

— беғубор болаларимизни,

— хуллас, бутун Ўзбекистон элини буюк сана — Истиқлолнинг муборак тўрт йиллик байрами билан чин қалбимдан муборакбод этаман!

Қадрдон юртдошларим!

Президент сифатида шу муқаддас заминда яшаётган ҳар бир одамни алоҳида бағримга босиб, ҳар бирингизга равнақ ва омад тилайман!

Эзгу ва пок ниятларимизни амалга оширишда Оллоҳнинг ўзи бизга мададкор бўлсин!

Халқимизнинг насибасини зиёда этсин!

Юртимиз омон бўлсин!

Шу муқаддас заминимизда яшаётган ҳар бир инсон ўз муродига етсин!

1995 йил 31 август куни
Ўзбекистон Мустақиллигининг 4
йиллиги муносабати билан
ўтказилган тантаналарда
сўзланган нутқ

ҲАРБИЙ ТАЪЛИМ ЗАМОН ТАЛАБЛАРИГА МОС КЕЛСИН

Ассалому алайкум, азиз дўстлар!

Муҳтарам ватандошлар, қадрли меҳмонлар!

Бугун биз Ўзбекистон давлати ҳаётида, халқимиз ҳаётида гоят муҳим аҳамиятга эга бўлган воқеа муносабати билан бу ерга йиғилдик.

Бугун Сиз билан катта тарихий воқеанинг гувоҳи ва иштирокчилари бўлиб турибмиз. Ўзбекистон ўз истиқлолининг тўрт йиллигини зўр шодиёна билан нишонлаётган ушбу қутлуғ кунларда навқирон давлатимизнинг мустақиллигидан яна бир нишона бўлиб юртимизда Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари академияси барпо этилди.

Аввало, барчангизни ана шу шонли воқеа муносабати билан чин дилдан табрикламоқчиман!

Сизларни — Қуролли Кучлар академиясининг очилишига бағишланган ушбу тантанали йиғилиш иштирокчиларини табриклар эканман, бу ерда хорижий мамлакатларнинг муҳтарам элчилари ва вакиллари ҳозир бўлганини алоҳида таъкидламоқчиман. Бу — Ўзбекистон халқига, Ўзбекистон давлатига ҳурмат-

эҳтиромнинг яна бир белгисидир. Бу — Ўзбекистон минтақада тинчлик ва барқарорлик ўрнатиш юзасидан ўтказаяётган изчил сиёсатга яна бир бор эътибордир.

Тарихнинг ўзи бизга мустақил Ўзбекистон Армиясини оёққа турғизиш, унинг муҳим қисми бўлган малакали ҳарбий мутахассисларни тайёрлайдиган академияга асос солиш имкониятини берди.

Ишончим комилки, йиллар ўтиб, авлодларимиз халқимизнинг мустақиллиги йўлида, унинг тинч бунёдкорлик меҳнатини ҳимоя қилиш йўлида қилган ишларимизга муносиб баҳо беради.

Сизнинг ўқув юртингиз Ватанимиз мустақил деб эълон қилинганининг тўрт йиллиги нишонланаётган пайтда очилмоқда.

Ўзбекистоннинг сўнгги йиллардаги тараққиёти яқунлари биз танлаб олган йўлнинг тўғрилигини ишонарли тарзда кўрсатиб турибди. Бу йўл ўтказилаётган ислохотларнинг изчиллигига, сиёсий барқарорликни сақлашга, миллатлараро тотувликни мустаҳкамлашга асосланган.

Миллий мустақиллик мафкураси, маънавий ва маданий қадриятлар, маърифат ва адолатга интилиш, Ўзбекистон истиқлолининг келажаги тўғрисида ғамхўрлик қилиш жамиятимиз ва ҳар бир фуқаро ҳаётида жуда муҳим ўрин тутди.

Бундай ёндашувни бутун жаҳон тушуниб, қўллаб-қувватламоқда. Ҳозирги пайтда жаҳондаги 150 дан ортиқ давлат Ўзбекистон мустақиллигини тан олди, улардан 74 таси билан дипломатия муносабатлари ўрнатилди.

Йигилишимизнинг муҳтарам иштирокчилари!

Ёшлик йилларимизда машҳур бўлган бир қўшиқнинг сўзларини Сизларга эслатмоқчиман: "Бизга бировларнинг бир қарич ҳам ери керак эмас, аммо бир қарич еримизни ҳам ҳеч кимга бермаймиз". Шу муносабат билан миллий хавфсизликнинг кенг қамровли концепциясини ишлаб чиқиш, унинг асосларини қонун билан мустаҳкамлаб қўйиш жуда долзарб масалага айланмоқда.

Бунга ягона давлат сиёсатини ўтказиш, иқтисодий, сиёсий, ташкилий, ҳарбий, ҳуқуқий тусдаги чора-тадбирлар тизими билан эришилади.

Шу йил 16 август куни Миллий Хавфсизлик Кенгашининг биринчи мажлисида бу ҳақда гапирилди, Ўзбекистон Республикаси парламенти — Олий Мажлиснинг учинчи сессияси эса мустақил давлатимизнинг ҳарбий доктринасини тасдиқлади.

Сизлар ҳарбий кишисизлар, шунинг учун ҳам Марказий Осиё минтақасидаги вазиятнинг ўзига хос жиҳатларини ва мураккаблигини аниқ тасаввур қилишларингиз лозим. Бу вазият кескинликнинг сақланиб қолаётгани, ҳарбий хавф ва қуролли можароларнинг доимий ўчоқлари мавжудлиги билан белгиланади.

Тожикистондаги сиёсий беқарорлик, Афғонистонда давом этаётган уруш Марказий Осиё минтақасидаги вазиятни чигаллаштирувчи омил бўлиб қолмоқда. Биз бир-бирига қарши турган томонлар ўртасидаги низоли масалаларни тинч, сиёсий йўл билан ҳал этиш тарафдоримиз.

Бундай шароитда яқин даврда ҳарбий куч давлатимизнинг истиқлоли ва ҳудудий яхлитлигини, миллий хавфсизлигини таъминлашнинг асосий жиҳатларидан бири бўлиб қолаверад.

Шу сабабли биз чинакам ватанпарварлар. Ўз ишининг юқори малакали мутахассисларидан иборат профессионал армия барпо этиш йўлидан дадил бормоқдамиз.

Мақсадимизни яна бир бор такрорламоқчиман: бу мақсад таркиби, аввало, Ўзбекистонимизнинг, ҳаммамиз учун қадрдон бўлган Ўзбекистоннинг ватанпарварларидан ташкил топган профессионал армиядир. Энг муҳими, бу армия таркибида ўз ишининг юқори малакали мутахассислари бўлиши керак.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳомийлигида тинчлик ўрнатиш бўйича операцияларни ўтказиш ҳарбий доктринада ўртага қўйилган ғояларнинг амалда рўёбга чиқаётганидир. Шунингдек, биз Ўзбекистон фаол иштирок этаётган "Тинчлик йўлидаги ҳамкорлик" дастури доирасидаги биргаликдаги ҳамкорлигимизни қўллаб-қувватламоқдамиз ва унга катта аҳамият бермоқдамиз.

Қуролли Кучлар — давлатимиз хавфсизлиги ва халқимиз тинч ҳаётининг муҳим гарови эканлиги, шубҳасиз.

Таркиби жиҳатидан кам сонли, лекин тез ҳаракат қиладиган, замонавий қурол-яроғлар ва жанговар техника билан жиҳозланган, ҳам мустақил равишда, ҳам МДҲ аъзолари бўлган давлатларнинг Қуролли Кучлари билан биргаликда ҳаракат қилиб, Ўзбекистоннинг ва Ҳамдўстлик жанубий сарҳадларининг хавфсизлигини ишончли таъминлашга қодир бўлган

армия тузиш — бундай Қуролли Кучларни барпо этишнинг асосий қондасидир.

Давлат Қуролли Кучларини жанговар техника ва қурол-яроғларнинг энг янги намуналари билан жиҳозлаш, қўшинларга барча шарт-шароитлар яратиш, уларнинг ҳаётини таъминлашнинг, ҳарбий хизматчилар ва улар оила аъзоларининг ижтимоий муҳофазаси мустаҳкам тизимини барпо этиш юзасидан аниқ чораларни кўрмоқда.

Мудофаа вазирлиги раҳбарияти, ўқув юртингиз қўмондонлиги юқори малакали зобит кадрлар тайёрлаш юзасидан академия олдида қўйилган асосий вазифалардан келиб чиқиб, ўқув-тарбия жараёнини ташкил этиш ва такомиллаштиришга, яна таъкидлаб айтаманки, миллий кадрлар тайёрлашга алоҳида эътибор бериши лозим.

Ишни шундай йўлга қўйиш зарурки, токи кадрларни тайёрлаш энг замонавий талабларга мос келсин, ҳарбий фаннинг энг сўнги ютуқлари, иккинчи жаҳон уруши ва ундан кейинги урушларнинг жанговар ҳаракатлари тажрибаси, хусусан, мен буни алоҳида таъкидламоқчиман, афғон урушидаги жанговар операцияларни ўтказиш тажрибаси ҳисобга олинсин.

Олий зобитларни тайёрлашда Марказий Осиё минтақасининг ўзига хос хусусиятлари инобатга олиниши лозим. Биз буюк бобомиз Амир Темурнинг саркардалик истеъдоди ва ҳарбий стратегияси асрлар давомида Шарқ ва Ғарб давлатлари учун намуна бўлиб хизмат қилганини ҳамиша ёдда тутишимиз ва ҳеч қачон унутмаслигимиз керак.

Мен ҳозиргина Қуролли Кучлар академияси таркиби ва, аввало, унинг профессор-ўқитувчилар таркиби қандай тўлдирилгани билан қизиқдим. Академия тингловчиларига муносиб кишилар таълим беришлари лозим. Ўз ишини яхши биладиган, юқори малакали мутахассислар тайёрлашда тажрибаси бўлган кишилар таълим беришлари керак.

Тўғри, бизда зобитлар тайёрлашда ўзини кўрсатган тўртта ҳарбий билим юрти бор. Олий зобитлар таркибини тайёрлайдиган академия Ўзбекистон Қуролли Кучлари генералитетини тайёрлаб беради. У ҳозирнинг ўзидаёқ жуда юқори малакали мутахассислар, зобитларимизга кўп нарсаларни ўргатишга қодир бўлган профессорлар, ўз ишининг усталари билан тўлдирилиши керак. Мен фахрланиб айтишим мумкинки, зобитларимиз орасида ожиз кишилар йўқ. Зобитларимиз халқимиз билдираётган ишончга муносиб кишилар, деб бидаман. Бу масалада Қуролли Кучлар академиясига бизга яна кўп нарсани ўргатиш мумкин бўлган хорижий давлатлар Қуролли Кучлари вакиллари-ни таклиф этишдан уялмаслигимиз керак. Мен Россия Қуролли Кучлари академияси вакиллари-ни, АҚШ, Франция, Германия, Туркия ва бизга ёрдам беришга тайёр турган бошқа давлатлар академиялари ва олий зобитлар тайёрловчи ўқув юртлари вакиллари-ни назарда тут-япман. Биз бугун зўр мамнуният билан шун-и айтмоқчимизки, бу давлатлар элчиларининг бу ерда ҳозир бўлиши бу фикрни тўла тасдиқлай-ди. Биз контракт асосида хорижий мамлакат-ларнинг профессор-ўқитувчиларини академияга таклиф этишимиз керак.

Мисол учун, бир взводдан иборат Қуролли Кучларимиз вакилларининг Америкада бўлган ҳарбий машқларда иштирок этишини мен дастлабки тажрибамиз, деб биламан. Бу бизнинг дастлабки ютуғимиздир. Такрор айтаман, бизни шундай доирада қабул қилишгани, бизни тан олишгани, биз билан ҳисоблашаётганлари — ютуғимиздир. Шунинг учун ҳам бизга ўз тажрибаларини ўргатишмоқчи. Мен Президент сифатида бунини юксак қадрлайман. Фахрланиб айтишим мумкинки, йигитларимиз, Қуролли Кучларимиз бу биринчи синовдан муносиб равишда ўтдилар.

Бугун таъкидламоқчи бўлган асосий гапим шуки, мен бунини очиқ айтаман: армиямиз мафкурадан холи бўлиши лозим. Бизга ҳеч қандай мафкурани тикиштиришмасин. Биз ҳар қандай "буюк" ғояларга қаршимиз. Биз ўз юртимизда ўзимиз хоҳлаганча, халқимизнинг, Ўзбекистонда яшаётган барча одамларнинг манфаатларига мос келадиган тарзда яшаш, ишлаш ва ўз истиқболимизни белгилаш тарафдоримиз. Зобитларимиз таълим берадиган профессорларга, ўз ишининг мутахассислари бўлган ҳарбийларга мен битта шарт қўяман: ҳеч қандай мафкурага, ҳеч қандай ташвиқотга йўл қўйилмасин. Бу йўлда фақат битта иш: зобитларимизга профессионал бурчини ўргатиш, таълим бериш мумкин. Бизнинг бошқа шартимиз йўқ.

Азиз дўстлар!

Сизларни Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари академиясининг очилиши билан самимий табриклайман, мустаҳкам сиҳат-саломатлик, жанговар меҳнатингизда омад тилайман.

Севикли ва муқаддас Ватанимизнинг садоқатли ҳимоячилари — ҳурматли ҳарбийлар!

Бугун ўз эшикларини тантанали суратда очган ҳарбий академиянинг келгуси ишларига, унинг давлатимиз тинчлигини сақлаш, чегараларимиз дахлсизлигини таъминлаш, мамлакатимизнинг мудофаа қудратини ошириш борасидаги улкан фаолиятига муваффақият тилайман.

Ишонаманки, академия чинакам ҳарбий маҳорат мактаби бўлиб қолади, бу даргоҳда таълим олган мард ва шижоатли ўғлонларимиз ватанимизнинг жасур, фидойи посбонлари бўлиб, халқимизга садоқат билан хизмат қилдилар.

Ҳаммангизга сиҳат-саломатлик, мураккаб ва масъулиятли ишларингизга ривож тилайман.

Амир Темур бобомизнинг мангу руҳи, тенгсиз ҳарбий салоҳияти, ақл-заковати ҳамиша Сизларга ёр бўлсин, мураккаб хизматингизда Сизларга куч-қувват бағишласин!

*1995 йил 2 сентябрь куни
Ўзбекистон Республикаси Қуролли
Кучлар академиясининг очилиши
маросимида сўзланган
нутқ*

СПОРТ — БИРДАМЛИК ВА ТОТУВЛИККА ЧОРЛАЙДИ

Муҳтарам биринчи Марказий Осиё
ўйинларининг иштирокчилари ва меҳмонлари!
Хонимлар ва жаноблар!

Мен Сизларни меҳмондўст ўзбеклар диёрида
қутлаётганимдан, барчангизни биринчи Марка-
зий Осиё ўйинлари очилиши билан табрикла-
ётганимдан хурсандман.

Бу улкан спорт байрами халқимиз ҳаётидаги
тарихий шонли воқеа — Ўзбекистон мустақил-
лигининг 4 йиллигига тўғри келгани чуқур
рамзий маънога эга.

Барчага маълумки, спорт ҳар доим тинчлик
элчиси, халқлар ўртасидаги дўстлик ва
ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашнинг ноёб воси-
таси бўлиб келган ва шундай бўлиб қолади.

Шу юксак минбардан туриб бугун қардош
мустақил давлатлар: Қозоғистон ва Қирғи-
зистон, Тожикистон ва Туркменистон ва, ал-
батта, Ўзбекистон спортчиларини чин қалбдан
табриклайман.

Стадионларда ва спорт майдонларида ҳалол,
очиқ спорт курашида энг кучли ва саботлилар
ғолиб чиқишига ишонаман. Улар мардлиги,
истеъдоди ва маҳорати билан инсон имконият-

лари чексизлигини яна бир бор исботлайдилар, куч, нафосат ва уйғунликни, ҳаммамиз ҳақли равишда фахрланадиган фазилатларни яна бир бор намойиш қиладилар, деб ишонаман.

Ҳозирги олимпия ўйинларининг асосчиси Пьер де Кубертэн ялпи тинчлик шахснинг ҳар томонлама камол топиши учун интилишига асосланган антик олимпия ўйинлари эркинлик, тинч мусобақа ва жисмоний камолот руҳининг қайта тикланишига кўмак беради, деб орзу қилган эди. У спортни ёшларни байналмилал руҳда тарбиялашнинг аниқ имкониятларидан бири деб биларди.

Ишончим комилки, тарихда илк бор бўлиб ўтаётган биринчи Марказий Осиё ўйинлари олимпия ҳаракатининг олижаноб анъаналарини давом эттириб, халқлар ўртасида бирдамлик ва ҳамкорликни қарор топтиришга, минтақамизда барқарорлик ва тинчликни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Фурсатдан фойдаланиб, пойтахтимизда биринчи Марказий Осиё ўйинларини ташкил этиш ва ўтказишни қўллаб-қувватлаганликлари ва ёрдам берганликлари учун Халқаро Олимпия қўмитаси президенти жаноб Хуан Антонио Самаранч ва Осиё Олимпия кенгаши бош котиби жаноб Сингхга миннатдорлик билдирмоқчиман.

Мен, шунингдек, республикамизнинг бош стадиони — "Пахтакор"га қадимий олимпнинг муқаддас оловини олиб келган қадимий Эллада вакилларидан астойдил миннатдорман.

Муҳтарам дўстлар!

Биринчи Марказий Осиё ўйинлари куч, нафосат, ёшлик, истеъдод ва мардликнинг

ёрқин байрамга айланади, ҳозирги замонда инсоннинг жисмоний ва маънавий камолоти, унинг уйғун тарзда ўсиши энг асосий қадрият эканини намоиш қилади, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз.

Мусобақаларнинг барча иштирокчиларига мустаҳкам сиҳат-саломатлик, бахт-саодат, спорт беллашувларида муваффақият ва омад тилайман.

*1995 йил 2 сентябрда Тош-
кентда 1 Марказий Осиё
уйинлари очилиши маросимида
сўзланган нутқ*

ДЎСТЛИК, ТИНЧЛИК ВА БУНЁДКОРЛИК ЙЎЛИДАН

Муҳтарам Эдуард Амвросиевич!

Азиз дўстлар!

Биз Сизни, Эдуард Амвросиевич, Сиз бошқараётган Грузия давлати делегациясини Ўзбекистон диёрида улкан эҳтиром туйғуси билан қутлаймиз.

Сизнинг Ўзбекистонга илк ташрифингизга, суверен ва мустақил Грузия делегациясининг илк ташрифига ўзбек ва грузин халқларининг ўзаро ҳурмати, иккала давлатнинг дўстлик ва ҳамкорлик муносабатларини ўрнатишга бўлган самимий истагининг бир кўриниши, дсб қараймиз.

Грузин ва ўзбек халқларининг тарихий тақдирларида жуда кўп ўхшашлик бор. Бизнинг тарихимиз ва маданиятимиз жуда қадимийдир, биз аجدодларимиз анъаналари ва урф-одатларини муқаддас дсб биламиз. Сизлар ҳам, бизлар ҳам ўз минтақаларимизда марказий ўринларни эгаллаб турибмиз.

Грузинлар ва ўзбекларнинг серҳосил ерлари, ер ости бойликлари асрлар мобайнида турли босқинчиларнинг кўзини ўйнатиб келган, аждодларимиз эса, доимо бу ерларни талончилардан ҳимоя қилиб келганлар.

Жаҳон маданиятининг улкан намояндалари орасида бизга тинчлик, бунёдкорлик, ватанга садоқатни васият қилиб қолдирган Шота Руставели ва Алишер Навоийнинг номлари алоҳида ўрин тутди. Бугунги кунда, ҳозирги қийин пайтларда ҳам бизнинг асосий ташвишимиз давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш, халқларимиз келажаги учун мустаҳкам пойдевор барпо этишдан иборат.

Мен мана шу барча муҳим масалалар бўйича Грузия раҳбари жаноб Шеварднадзе билан тўла ҳамфикр эканимиздан хурсандман. Биз Эдуард Амвросиевични йирик давлат ва сиёсат арбоби, озод Грузиянинг ҳақиқий ватанпарвари, барча кучи ва улкан тажрибасини ўз халқига садоқат билан хизмат қилишга бағишлаган инсон сифатида биланамиз.

Ишончим комилки, биз бир-биримизни қўллаб-қувватлаган ҳолда қийинчиликларни тезроқ енгиб ўтамиз, давлатларимиз олдида турган мақсадларга тезроқ эришамиз. Ўзбекистон бу йўлда грузин қардошлари учун ҳар доим садоқатли дўст ва ишончли ҳамкор бўлиб қолади.

Ошкора суҳбат мобайнида биз МДҲ доирасида ҳам, кенг халқаро майдонда ҳам саъй-ҳаракатларимизни янада яхшироқ мувофиқлаштириш ҳақида келишувга эришдик.

Бугун имзоланган ҳужжатлар мамлакатларимиз ўртасидаги янги ўзаро муносабатларга асос бўлишига аминман.

Ҳозир Грузияда ҳам, Ўзбекистонда ҳам халқларимиз ва давлатларимиз келажаги учун улкан аҳамиятга молик ўзгаришлар содир бўлмоқда. Бошланган ўзгариш ва ис-

лоҳотларнинг асосий мақсади халқларимиз учун яхши турмуш шароити яратиш, ҳар бир кишининг салоҳияти ва имкониятини тўла юзга чиқаришдан иборат.

Бу йўлда кўпгина мураккабликлар ҳам бор, албатта. Ислоҳотлар жараёни ҳеч қаерда ва ҳеч қачон осон кечмаган. Ўтмиш қолдиқлари, тафаккур қолоқлиги, эскича фикрлаш, ҳаммани тенглаштириш, боқимандалик психологияси ва бошқа йиғилиб қолган муаммоларни бартараф этишимиз лозим.

Тарихан қисқа муддат ичида иқтисодиётда чуқур тузилма ўзгартишлари қилиш, бутун хўжаликни бозор иқтисодиёти йўлига ўтказиш учун чора-тадбирлар мажмуини амалга ошириш зарур.

Мана шу мураккаб вазифаларни ҳал қилишга киришар эканмиз, биз Ўзбекистон ўз шарт-шароит ва имкониятлари, халқимизнинг анъаналари ва руҳиятини ҳисобга олган ҳолда ўз йўлидан боради, деган қарорга келдик.

Биз Ўзбекистон халқининг амалга оширилаётган ва ишончимиз комилки, барқарор тус олган ислоҳотларни қўллаб-қувватлашини мустақиллик йилларидаги саъй-ҳаракатларимизнинг энг муҳим якуни, деб биламиз.

Биз халқимиз, жамоатчилигимизнинг бундай мададини Ўзбекистонда амалга оширилаётган сиёсий ва иқтисодий ислоҳотлар муваффақиятининг муҳим шarti, деб биламиз.

Очиғини айтаман: биз белгилаган туб ўзгартишларнинг моҳиятини Ўзбекистондан ташқарида дастлаб ҳамма ҳам бир хилда идрок этгани йўқ.

Шу ўринда буюк Шота Руставелининг: "Жангни ташқаридан кузатган ҳар қандай ки-

ши ўзини саркарда ҳисоблайди", деган сўзларини эслаш жоиздир. Бизга ақл ўргатмоқчи бўлганлар ҳам анчагина эди, бироқ биз ўз аҳдимизда қатъий турдик.

Бугун сохта камтарликларсиз айтиш мумкинки, "Ўзбек модели" деб ном олган тараққиёт модели республикадан ташқарида тобора машҳур бўлиб бормоқда.

Биз асраб қолишга муваффақ бўлган энг катта бойлик — мамлакатимиздаги сиёсий барқарорлик, фуқаролар тинчлиги ва миллатлараро тотувликдир. Уч йилча бурун жамиятимиз ҳаётининг барча томонларини белгилаб берувчи мустақил Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинди. Янги парламент — Олий Мажлисга сайлов ўтказилди. Ҳақиқий кўп партиялилик пайдо бўлмоқда. Бугунги кунда республикада тўртта сиёсий партия ва бир қанча жамоатчилик ҳаракатлари фаолият кўрсатмоқда.

Ҳуқуқий ислоҳот ҳам ўтказилди. Қабул қилинган қонунлар фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини муҳофаза қилишга, жамиятни демократиялашни чуқурлаштиришга, бозор ислоҳотларини сакрашлар ва фалаж қилувчи ҳолатларсиз тезлаштиришга қаратилган.

Иқтисодий сиёсатда биз ижтимоий томонларни доимо ҳисобга олишга ҳаракат қиламиз.

Аҳолининг кам таъминланган қисмини қўллаб-қувватлаш, иш ҳақи, пенсия ва нафақаларни мунтазам равишда ошириб бориш, даромадларни индексация қилиш амалга оширилмоқда. Миллий валюта — сўм жорий қилинган бўлиб, у ҳозирнинг ўзидаёқ ички конвертацияга эга бўлди. Пул қадрсизланиши суръ-

атлари мунтазам равишда ва изчиллик билан пасайиб бормоқда, давлат бюджети барқарорлик билан деярли камомадсиз бажарилмоқда.

Иқтисодиёт тузилмасида ҳам чуқур ўзгаришлар амалга оширилмоқда. Биз асосий тармоқлар — қишлоқ хўжалиги, ёнилғи-энергетика ва қазилма мажмуига, машинасозликка, енгил ва қайта ишлаш саноатига алоҳида эътибор бермоқдамиз.

Мана шу ва бошқа тармоқларга йирик давлатлар маблағлари ажратилган, салмоқли хорижий сармоялар жалб этилган. Бу бизга аста-секин, бироқ дадиллик билан илгариги, шўро салтанати давридаги хом-ашё берувчилик вазифасидан қутулиб, рақобатбардошли тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришимизга имкон беради.

Хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун ҳам қулай шароитлар яратилган. Биз муқаррарлик туси берган хусусийлаштириш ҳам тобора кенгайиб бормоқда.

Бу гапларни рақам ва далиллар билан исботлашга зарурат бўлмаса керак. Улар, азиз меҳмонлар, Сизларга яхши маълум. Шунинг айтиш кифояки, илгариги хўжалик залоқаларининг узилишидаги барча мураккабликлар ва бу мураккабликлар келтириб чиқарган салбий жараёнларга қарамай, МДХдаги барча давлатларга нисбатан бизда ижтимоий ишлаб чиқаришнинг пасайиш суръати энг камдир.

Бугунги кунда Ўзбекистоннинг ташқи қарзи йўқ. Биз нефть мустақиллиги арафасида турибмиз. Янаги йилда эса, ғалла мустақиллигига эришамиз. Бугунги кунда бутун республикада юзлаб янги замонавий корхоналар қурилмоқда.

Мен бугун таъкидламоқчи бўлган муҳим бир фикр: Ўзбекистонда ўтмишни қўмсаш йўқ. Халқимиз назари фақат келажакка, фақат олға қараган. Орқага қайтиш йўқ ва қайтилмайди ҳам.

1995 йил 4 сентябрда Грузия давлати раҳбари, Грузия Парламенти Раиси Э. Шеварднадзе шарафига уюштирилган қабул маросимида сўзланган нутқ

МИНТАҚАДА ХАВФСИЗЛИК ВА ҲАМКОРЛИК УЧУН

Муҳтарам делегация бошлиқлари!

Хонимлар ва жаноблар!

Сизларни қадимий Ўзбекистон диёрида чин дилдан қутлайман ҳамда Тошкент кенгаш-семинарининг барча иштирокчиларига самимий миннатдорлигимни изҳор этаман.

Сизларнинг юртимизга ташрифингиз минтақамиз тақдири учун катта аҳамиятга эга бўлган ушбу анжуманни ўтказиш имконини берди.

Мазкур учрашувимизнинг кўпгина яхши нишоналари бор. Биз Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 50 йиллиги арафасида тўпланиб турибмиз. Бугунги анжуманни ўтказишга тайёргарлик ҳам айнан ана шу мўътабар ташкилотнинг ташаббусимизни маъқуллаши ва қўллаб-қувватлаши туфайли бошланган эди. Бизнинг ташаббусимизни ҳар томонлама қўллаб-қувватлагани учун жаноб Бутрос Бутрос Ғолийга миннатдорлигимизни айтишга ижозат бергайсизлар. Биз БМТнинг Тошкентдаги ваколатхонаси томонидан кўрсатилаётган доимий ёрдам учун ҳам миннатдормиз.

Биз бу ерда Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти делегациясини қутлашдан ҳам хурсандмиз. Кенгаш ташкилотчилари бу муътабар ташкилот билан фаол ҳамкорлик қилишдан умидвордир.

Тошкент кенгашида БМТ Хавфсизлик Кенгашининг аъзоси бўлган давлатларнинг кўзга кўринган сиёсий вакиллари, Марказий Осиё билан чегарадош мамлакатларнинг салмоқли делегациялари иштирок этаётгани бизга бу кенгашни ўтказиш зарурлигига ишонч бағишлайди.

Биз Ўзбекистондаги бошқа давлатлар элчилари, шунингдек тинчлик, барқарорлик ва ҳамкорлик йўлидаги фаолияти билан ҳурмат-этибор қозонган олимларни ҳам самимий қутлаймиз.

Биз анжуманимиз ишида Ислом Конференцияси Ташкилоти (ИКТ) иштирок этаётганига ҳам катта аҳамият билан қараймиз.

Ўзбек халқи анъаналари орасида қўшниларга ҳурмат-этибор алоҳида ўрин тутади. Шунинг учун ҳам мен Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон делегациялари шаънига алоҳида самимий миннатдорлик сўзларини айтаман.

Уларнинг Тошкент анжуманида иштирок этиши — бизнинг Марказий Осиёдаги аҳиллигимиз ва бирлигимизнинг ҳам қўллаб-қувватланиши, ҳам бу аҳиллик ва бирликнинг энг ишончли далолатидир.

Минтақада вужудга келаётган вазиятни чуқур таҳлил қилиш, Тошкент учрашувида муҳокама қилиш учун минтақавий ва оламшумул аҳамиятга эга бўлган муҳим масалалар

мажмуини белгилашдек меҳнатни ўз зиммасига олган экспертларга ҳам миннатдорлик билдириш ниҳоятда адолатли иш бўлур эди.

Биз Тошкент учрашуви мақсадларини жуда қисқа — бор-йўғи уч сўзда ифодалашга ҳаракат қилдик. Бу: Тинчлик, Барқарорлик, Ҳамкорлик сўзлари ҳеч кимда эътироз уйғотмаса керак.

Биринчиси — давлатлар ва халқлар ўртасидаги тинчлик, ўзаро ҳурмат ва ишонч, суверенитет ва мустақилликни сўзсиз тан олиш, куч ишлатишдангина эмас, куч ишлатиш билан қўрқитишдан ҳам тўла воз кечишдир.

Иккинчиси — сиёсий, ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг, ислохотлар олға силжиши ва амалга ошишининг, инсон ва жамият фаолиятининг барча соҳаларида тараққиётга эришининг муҳим шарти бўлган барқарорликдир.

Учинчиси — биринчи галда давлат ва жамият тараққиётининг ижтимоий-иқтисодий ва маънавий жиҳатларини рағбатлантирувчи ўзаро фойдали ва тенг ҳуқуқли шериклик асосида амалга ошириладиган иқтисодий интеграция жараёнларидан иборат ҳамкорликдир.

Хонимлар ва жаноблар!

Бугунги учрашувимиз — энг аввало, кўпгина давлатларнинг илгари минтақавий хавфсизликни таъминлаш борасидаги саъй-ҳаракатларининг мантиқий натижаси ва қонуний давомидир.

Бугунги учрашувимиз арафасида ўтказилган, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, Марказий Осиё давлатлари давлатлараро кенгаши вакилларида ташқари 16 мамлакатдан келган экс-

пертлар иштирок этган экспертлар кенгаши ҳам бу давлатларнинг Марказий Осиёнинг тинчлик, барқарорликда ривожланишидан манфаатдор эканини кўрсатди.

Тошкент анжумани илгари бу йўналишда ташланган қадамларни рад ҳам, тафтиш ҳам қилмайди. Аксинча, кўпгина экспертлар эътироф этганидек, уларнинг мазмунини бойитади, ҳамкорликнинг сифат жиҳатидан янги шакллари учун шароит яратади.

Кўпгина экспертларнинг бир ярим ҳафта бурун бу ерда изҳор этган фикрлари унинг муҳим томонларини аниқлаб олиш имконини беради.

Энг аввало — бу ана шундай учрашувларнинг маслаҳат ва кенгаш тусида ўтишидир. Бизнинг назаримизда, бу шакл эркин фикр алмашувга яхши шароит яратади, нуқтаи назарларни таққослаш ва бир-бирига яқинлаштириш, биргаликда ташаббуслар кўтариб чиқиш имконини беради.

Тошкент кенгаш-семинари бошқа халқаро ташкилотларга асло қарама-қарши қўйилмайди ва уларнинг ишини такрорламайди.

Биз мазкур семинарни минтақавий хавфсизлик ва барқарорлик тизимини ўрнатиш ва уни олға силжитиш йўлида, Марказий Осиё минтақаси давлатлари ва халқлари учунгина эмас, балки бу минтақага чегарадош улкан ҳудуд учун ҳам жуда зарур бўлган ҳамкорликни ривожлантириш учун мустаҳкам асосни шакллантиришда турли фикр ва ёндашувларни юзага чиқариш ва уларни бир-бирига яқинлаштиришдан манфаатдор бўлган анжуман деб баҳолаймиз. Буларнинг барчаси Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Ев-

ропада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ва бошқа халқаро ташкилотларнинг барча қабул қилган, барча томонидан эътироф этилган меъёр ва механизмлари доирасида бўлади.

Хонимлар ва жаноблар!

Янги жамият қураётган, ислохотлар ва янгиланишлар йўлида дадил олға бораётган Ўзбекистон учун, бошқа қўшни суверен давлатлар сингари, амалда давлат чегаралари бўлмаган мазкур минтақада тинчлик ва барқарорлик керак.

Бугунги кунда жаҳонда юз бераётган оламшумул ва минтақавий жараёнлар ўртасидаги узвий алоқа тобора кўпроқ эътироф этилмоқда. Оламшумул хавфсизлик ва умумий тараққиётга эришиш минтақавий барқарорликни ўрнатиш ва бир-бирини англашга бевосита боғлиқ экани барчага маълум.

Биз Марказий Осиё деб атайдиган, дунё қарийб юз йил давомида унутиб қўйган жўғрофий-сиёсий маконнинг бугунги кунда ўзини янги сифати билан кўрсатаётгани сиёсий шароитда кутилмаган ўзгаришларни келтириб чиқаради.

Айни пайтда, бугунги кунда кўпгина мамлакатларнинг сиёсий ва иқтисодий манфаатларини жалб этаётган Марказий Осиё уларнинг ташқи сиёсий йўли стратегиясини шакллантиришда муҳим ва ҳал қилувчи унсур бўлиб қолмоқда.

Биз, янги мамлакатлар раҳбарлари, ўз муаммоларимиз хусусида мунозара қилишга ўрганиб қолганмиз.

Бироқ, биз яшаётган дунё торгина эмас, жуда мураккаб эканлигини идрок қилмасдан туриб, бу муаммоларни ҳал қилиш мумкинми?

Биз бир-биримиздан қочмаслигимиз керак.

Биз бир-биримизни тушунишга мажбурмиз.

Биз бу учрашувда бемалоллик ва эркинлик, турли фикрларга ҳурмат ва тоқат билан қараш шароитида ҳар бир иштирокчининг минтақадаги вазият хусусида ўз фикрини очиқ айтиш истаги пайдо бўлишини, уларнинг қўйилган мақсадларга эришиш йўллари тўғрисидаги фикрларини баён қилишини жуда-жуда истар эдик.

Кўп томонлама мулоқотни қандай йўлга қўйиш мумкин?

Олдинга ташланадиган қадамлар қандай ва нималардан иборат бўлиши лозим?

Учрашувимиз шиорини қандай амалга ошириш мумкин?

Муҳтарам кенгаш қатнашчилари!

Ҳар бирингизнинг папкангизда Баёнот лойиҳаси бор. Бу — коллектив ҳужжатдир. Сизлар бу лойиҳага вазият ҳақидаги тасаввурингиз, тинчликни мустаҳкамлашга, барқарорликни таъминлашга, хавфсизликни кафолатлашга доир фикрларингизни қўшингиз. Ундаги бир-бирини ўзаро англаш ва ҳамкорликка ҳалақит берадиган барча нарсани чиқариб ташланг.

Минтақамиз хусусияти, унинг жўғрофий-сисий аҳамияти шундайки, воқеалар салбий тус олган тақдирда, бу ер бутун дунёдаги беқарорлик ўчоғига айланиб қолиши ҳеч гап эмас.

Ҳозирнинг ўзидаёқ Афғонистон ва Тожикистондаги воқеалар 60 миллион киши тақдирига салбий таъсир кўрсатмоқда.

Бу мамлакатлардан келаётган хавф Марказий Осиё давлатлари учун энг муҳим муаммолардан бири бўлиб қолмоқда.

Келинглари, минтақада тўпланган қуролларнинг катта захираси солаётган таҳлика, янги қурбонлар қидириб тарқалаётган наркобизнес, экология танглиги, аҳолининг назоратдан чиқиб кетган кўчиши, уюшган жиноятчилик ўрнида тинчлик, барқарорлик ва ҳамкорлик Марказий Осиёдаги ҳақиқатга айланиши учун нима қилиш лозимлиги ҳақида ўйлаб кўрайлик.

Хавфсизликни таъминлаш бўйича энг оддий механизмларнинг йўқлиги, давлатлар ўртасидаги мунозарали масалаларни ҳал қилишдаги тарқоқлик воқеалар салбий тус олган тақдирда минтақадаги нисбий барқарорликни барбод қилиб, олдиндан билиб бўлмайдиган миқёсларда ҳалокатлар келтириб чиқаришга қодир.

Айни пайтда, можароли вазиятларни бартараф қилиш хусусида гапирар эканмиз, биз ҳаққоний вазиятни ҳисобга олишимиз керак. Бир туртки билан Афғонистон ва Тожикистонда тинчлик ва барқарорликка эришиш мумкин, деган фикр жуда жўн фикрдир.

Бизнинг қатъий ишончимизга кўра, тинчликка қадам-бақадам, муҳолиф томонларга бир хилда мақбул келадиган муайян, аниқ бажариб бўладиган босқичлар орқали ҳаракат қилиш зарур.

Бизнинг назаримизда, тинчлик ва барқарорликни ўрнатиш жараёни қуйидаги ўзаро узвий боғлиқ унсурлардан ташкил топиши лозим:

— низоларни бартараф қилишнинг босқичма-босқичлиги;

— барча манфаатдор томонларнинг музокара жараёнида иштирок этиши;

— томонларнинг бир-бирига ён бериш ва мурося йўли билан бир-бири томон яқинлашуви;

— бу жараёнда БМТ, ЕХҲТ, ИКТ ва бошқа халқаро ташкилотларнинг фаол иштирок этиши ва ҳомийлик қилиши;

— ҳар бир мамлакат ҳудудий яхлитлигининг сақланиши;

— қай шаклда бўлмасин, ташқаридан таъсир ўтказиш ва аралашувга йўл қўйилмаслиги;

— маҳаллий можаролар зоналарига қурол етказиб беришни қатъиян тақиқлаб қўйиш.

Хавфсиз дунё — умуман, бутун инсоният учун ҳам, ҳуқуқлари учун курашда озмунча найзаси синмаган ҳар бир инсон учун ҳам олий мақсаддир. Бугунги кунда жаҳондаги кўпгина минтақаларда юз бераётган, одамларни энг асосий ҳуқуқи — яшаш ҳуқуқидан маҳрум қилаётган қонли тўқнашувлар тўхтатилмас экан, инсон ҳуқуқлари ва инсоният тараққиёти соҳасида эришилган ютуқлар тўғрисида жиддий гапириб бўлмайди.

Муҳтарам Тошкент анжумани иштирокчилари!

Биз саъй-ҳаракатларимизни бирлаштириб, энг асосий қоида ҳозирги замон жамият тараққиётининг бебаҳо бойлиги, ҳатто минтақада барқарорликни ўрнатишнинг муҳим шарти сифатида инсон ҳуқуқлари ва эркинликларига ҳурмат-эҳтиромни мустаҳкамлашимиз керак. Биз сиёсий ва иқтисодий ислоҳотларни олға силжитишимиз, наркобизнес ва терроризмга, минтақавий ва жаҳон ҳамкорлиги жараёнлари ривожига халақит берадиган барча иллатларга қарши курашишимиз лозим.

Хавфсизлик тушунчаси фақат ҳарбий соҳа билангина чегараланиб қолмаслиги барчага маълум. Кейинги пайтда хавфсизликнинг сиёсий, иқтисодий, инсонийлик ва бошқа белгиларни ўз ичига оладиган ҳарбий бўлмаган жиҳатларини англаш анча кучайди.

Биз, экология ҳалокати марказига тушиб қолган Марказий Осиёда истиқомат қилаётган кишилар бунини яхши тасаввур этамиз.

Мен атроф муҳит ва стратегик хавфсизлик муаммоларининг бир-бирига ўзаро таъсирига далил бўлиб хизмат қилаётган Орол фожиасини назарда тутмоқдаман.

Оролнинг Европа марказларидан узоқда жойлашгани мазкур ҳалокат туфайли ер биосферасида юз бераётган бузилишлардан уларнинг ҳимояланишини кафолатламайди.

Ишончим комилки, бугунги кунда дунё миқёсига чиққан Орол муаммоси экология масалалари билангина чекланиб қолмайди. Бу шунингдек, инсониятнинг бир-бирига ҳамдардлиги ва бир-бири билан ҳамкорлик қилиш қобилиятини синовдан ўтказадиган маънавий муаммо ҳамдир.

Хонимлар ва жаноблар!

Энди анжуманимиз концептуал томонларининг қисқача баёнига ўтишимга ижозат бергайсиз.

Биринчидан. Минтақавий ва оламшумул миқёсларда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш мақсадида халқаро ташкилотлар ҳамкорлиги механизминини ишлаб чиқиш эҳтиёжи пайдо бўлди.

БМТ, ЕХҲТ, ИКТ, МДҲ ва бошқа халқаро ташкилот ва бирлашмалар хавфсиз тинчликка

эришиш йўлида ўз саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштириши лозим.

Шуни эътироф этиш керакки, Марказий Осиёда бунга катта эҳтиёж сезилмоқда.

Давр хавфсизликнинг яхлитлигини ҳамда энг муҳим ва кечиктириб бўлмайдиган иш сифатида уни таъминлаш воситалари муаммосини шакллантирди.

Иккинчидан. Хавфсизлик ва барқарорликка эришишнинг энг муҳим шарти бўлган коммуникациялардан оқилона фойдаланиш ҳақида гапириш лозим.

Учинчидан. Инсон ва кам сонли миллатлар ҳуқуқлари, уларнинг хавфсизлиги кафолатини, ижтимоий қадриятлардан тенг баҳраманд бўлиши кафолатларини таъминлаш, терроризм ва наркобизнесга қарши кураш соҳаларида ҳамкорликка доир маълумотларни марказлаштирувчи ягона ахборот тизимини яратиш зарурати ҳам етилди.

Бизнинг назаримизда, шу мақсадда ЕХХТ ҳомийлигида минтақада ҳамкорликни мустақамлаш, тинчлик ва барқарорликка эришишнинг энг муҳим масалалари бўйича эксперт тавсияларини ишлаб чиқадиган бирлашган ахборот фонди ташкил этилса ёмон бўлмас эди.

Стратегик масалаларни ҳал қилиш технологияси сиёсий ирода ва яхши ҳисоб-китобдан ташқари, қадимий Осиё мутафаккирлари барча илмлардан устун қўйган муносабатлар илми соҳасидаги кенг билимларнинг қўлланишини ҳам тақозо этади.

Тўртинчидан. Замонавий сиёсат рақобат руҳи билан суғорилган.

Мен сиёсатда шундай рақобат тарафдориман, бу рақобат хавф-хатарсиз тинчликка интилиши билан ўзини оқлайди.

Мен хавфсизлик ва тинчлик учун курашда устунлик берадиган янги ғоялар, технологиялар ва фикрларни ишлаб чиқишга ундайдиган шундай рақобат тарафдориман.

Назаримда, бизнинг Тошкент анжуманининг кейинги кенгашларини Алмати ёки Душанбе, Ашхобод ёки Бишкекда ўтказиш ҳамда унда иштирок этиш учун тинчлик, барқарорлик ва ҳамкорлик учун курашаётган барча давлатларни таклиф қилиш ҳақидаги фикр ҳеч кимни ажаблантирмаслиги керак.

Хонимлар ва жаноблар!

Жаҳондаги ҳозирги вазиятга икки принципиал ҳол хосдир:

— биринчиси, бўҳрон ва зиддиятларни енгиллаштирадиган икки томонлама алоқаларни ҳар томонлама рағбатлантириш;

— иккинчиси, инсоният тизими учун умумий мақсадларни ишлаб чиқиб, алоҳида ўрин тутадиган БМТ, ЕХҲТ ва бошқа халқаро ташкилотлар нуфузини эътироф этишдир.

Бу тузилмалар барпо этган халқаро муносабатларнинг асосий қоидалари кейинги мураккаб ўн йилликлар давомида ўзининг ҳаётбахшлиги ва ҳар томонлама амал қила олишини исботлади.

Ихтиёримизда мураккаб баҳс ва зиддиятларни маърифий йўл билан ҳал қилишнинг мана шундай синалган механизмлари борлиги — катта омаддир.

Энди иш сиёсатчиларга боғлиқ.

Тақдирини бизга ишониб топширган халқлар инсон ва давлат хавфсизлиги билан боғлиқ масалаларни ҳал қилишда изчиллик ва масъулиятимизга, донолигимиз ва сабр-бардошимизга умид қилади.

Ишончим комилки, Тошкент кенгаш-семинари БМТ "Тинчлик кун тартиби"га киритган масалаларни ҳал қилишда муносиб ҳисса бўлиб қўшилади. Шу йўл билан Марказий Осиё сайёрамизда тинчлик ва хавфсизликка эришишга қаратилган инсоният аҳиллиги ва биргаликдаги саъй-ҳаракатлар майдонини кенгайтиради.

Мазкур анжуман иштирокчиларига унумли ва самарали иш, ҳамжиҳатлик ва муваффақиятлар тилайман.

Эътиборларингиз учун ташаккур.

1995 йил 15 сентябрда Тошкентда Марказий Осиёда Хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағинланган кенгаш-семинарда сўзланган нутқ

ЮКСАК МАЛАКАЛИ МУТАХАССИСЛАР — ТАРАҚҚИЁТ ОМИЛИ

**Азиз биродарлар!
Қадрли меҳмонлар!**

Сизларни, аввало, мамлакатимиз тарихи ва тақдирини учун муҳим аҳамиятга молик бўлган воқеа — Давлат ва жамият қурилишини академияси очилишини муносабати билан чин қалбимдан табриклашга ижозат бергайсиз.

Академиянинг номидан ҳам яққол кўриниб турибдики, бундай Академиянинг тузилиши дунё харитасида пайдо бўлган, ўзига хос ва ўзига мос йўли билан дадил қадам қўяётган мустақил Ўзбекистоннинг ҳаётидаги давлат ва жамият қурилиши билан боғлиқ масалаларни ҳал этишга қаратилгандир.

**Хонимлар ва жаноблар!
Дўстлар!**

Мен мазкур Академиянинг ташкил этилишида фаол меҳнат қилган, бу ишга ўзининг салмоқли ҳиссасини қўшган барча кишиларга чуқур миннатдорлик сўзларини айтмоқчиман.

Фурсатдан фойдаланиб, бугунги маросимда иштирок қилаётган азиз меҳмонларимиз — Ўзбекистоннинг янги давлатчилиги барпо этилиши-

да, демократик ва иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишда бизга ёрдам берган ва кўмаклашётган кўплаб хорижий давлатлар ҳамда нуфузли халқаро ташкилотларнинг ваколатли вакиллари-га ташаккур изҳор қиламан. Чунки Академиянинг очилиши ҳам ана шу жараёнларнинг яққол натижасидир.

Биз мустақиллик йўлини танилар эканмиз, ўз уйимизни бунёд этишда икки асосий тамойилга таянишимизни бошидаёқ эълон қилган эдик.

Биринчи, ва энг муҳим тамойил — биз барча ислоҳотларни ҳаётга татбиқ этишда ўтмишимизни теран ҳис этиб, халқимизнинг руҳиятини, унинг тарихий ва миллий ўзига хос жиҳатларини, анъана ва урф-одатларини, Ўзбекистоннинг буюк халқи ўзининг кўп асрлик бой тарихи давомида тўплаган фазилатларни имкон қадар инобатга олган ҳолда иш тутамиз.

Ўтказилаётган ислоҳотларда миллий ва маҳаллий шарт-шароитни назарда тутиш ва акс эттиришгина биз учун уларни муваффақиятли амалга оширишнинг кафолати бўлиб хизмат қилади.

Иккинчидан, Ўзбекистон бутун дунё учун очиқ ва биз сайёрамизда рўй бераётган жараёнларни теран ва пухта идрок этишга, демократик қурилиш, бозор муносабатларига асосланган хўжалик юритиш борасида ривожланган давлатлар тўплаган улкан тажриба асосидаги замонавий цивилизация ютуқлари билан танишиш, Европа ва жаҳон ҳамжамиятига янада фаол қўшилишга ҳаракат қиламиз.

Биз турли мамлакатлар иқтисодиётининг ўзига хос тараққиётини катта диққат-эътибор билан ўрганамиз, жаҳон амалиёти ва жаҳон тафаккурида тўплаган энг яхши тажрибаларни ўзимизда қўллашни ор билмаймиз, аксинча, бундай нити-лишни ҳар жиҳатдан рағбатлантирамыз.

Шу маънода, ўзимиз таплаган йўлнинг энг аввалидаёқ АҚШ, Япония, Буюк Британия, Германия, Франция каби иқтисодий жиҳатдан ривож топган мамлакатлар тажрибасига мурожаат этганимиз, бошқа давлатлар тажрибасини ҳам ўзлаштирганимиз бежиз эмас.

Айнан ана шу мамлакатлар тажрибасидан биз давлатчилигимиз қаддини тиклаш ва иқтисодий ислохотларни амалга ошириш имконини берадиган йўлни топдик.

Биз бундан кейин ҳам хорижий мамлакатларда давлатчилик, сиёсат ва иқтисодиёт соҳаларида рўй бераётган янги ижобий ўзгаришларни қўли билан ўрганамиз ва бундан ўзимизга керакли хулосаларни чиқарамиз.

Ана шу тамойиллар Давлат ва жамият қурилиши академияси фаолиятининг асосини ташкил этиши керак. Бунда давлатчилик ва жамият қурилишининг мураккаб ва узоқ йўлини босиб ўтган илгор мамлакатлар тажрибасини ўрганиш ва ўзлаштириш билан бирга, ўз тарихимизни, халқимиз психологиясининг моҳиятини тушуниш фавқулудда муҳим аҳамият касб этади. Айниқса, таплаган ўз тараққиёт ва ислохот йўлимиздан тезкорлик билан илгари силжиганга **кучли руҳий қувват берадиган миллий маданиятимиз, Шарқ фалсафасининг ҳаётбахш ва тегаран булоқларидан баҳраманд бўлиш муҳимдир.**

Бошқа жиҳатдан эса, мустақиллик йилларида давлат қурилиши, жамиятнинг ҳуқуқий асосларини шакллантириш, иқтисодиётни тубдан ислоҳ қилиш борасида ўзимизда ҳам амалий тажриба тўпланди.

Биз, бир печа бор такрорлаганимиздек, ислохотлар йўлининг бошланғич, энг қийин, шу билан бирга энг муҳим босқичини ўтдик.

Олдимизда бу босқични батафсил ўрганиш ва таҳлил этиш вазифаси турибди.

Қандай ишларни амалга ошира олдик, қайси жиҳатларда фаол ҳаракат қилиб, кўзланган мақсадларга эришдик, қаерда депсиниш рўй берди — буни танқидий кўз билан баҳолашимиз ва зарур хулосаларни чиқаришимиз лозим. Ютуқларимиз нимада, камчиликларимиз нимада эканини аниқ билишимиз керак.

Кундалик тиғиз иш давомида бундай муаммоларни чуқур ва атрофлича таҳлил этишга кўпинча вақт етишмаслиги тушунарли, албатта. Академия эса айнан ана шу ишни амалга ошириши, бундай имкониятни яратини, мамлакатимизда рўй бераётган ўзгаришларни нафақат илмий жиҳатдан, балки иқир-чиқирларигача ўрганадиган муҳитни шакллантириши даркор. Давлат ва жамият қурилишини асослаш бўйича илмий изланишларни мувофиқлаштириш ва чуқурлаштириш орқали уларга юксак малакали мутахассислар нуқтан назаридан атрофлича баҳо бериш, уларни янада ривожлантириш йўлларини топиш зарур.

Бу ишда ҳам бошқа мамлакатлар тажрибасига суянишимиз лозим бўлади. Чунки биз ҳозирча бу даражадаги мутахассисларни ўқитиш учун ўз ўқув қўлланмаларимизни, ўз ўқув дастурларимизни яратиб улгурганимиз йўқ. Шунинг учун бу ерда, биринчи навбатда, бошқарув ходимларини тайёрлайдиган йирик хорижий марказларнинг тажрибаси, дастурлари ишга солиниши даркор. Бу ўринда анчадан буён махсус курслар, марказлар, махсус ўқитиш модулларинини кенг тармоғига эга бўлган Франция, Германия, АҚШ мамлакатлари тажрибасини эслаш kifоя.

Бундан ташқари, Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Европа Иттифоқи Комиссияси каби халқаро иқтисодий ва молиявий ташкилотларнинг институтлари нафақат ўз мутахассисла-

рини, балки собиқ социалистик мамлакатлар учун ҳам ходимларни қайта тайёрлаш бўйича бой тажрибага эга.

Академия — бу оддий ўқув юрти, кадрлар, ҳаттоки, раҳбар кадрлар тайёрлайдиган билим даргоҳигина эмас. У янги тафаккур шаклланадиган, ўзимиз тўнлаган ва бошқа мамлакатларда тўнланган илгор тажрибалар ўрганиладиган, таҳлил қилинадиган ва таҳсил бериладиган марказ бўлиб қолиши керак.

Худди шулар янги ўқув дастурлари ва қўлланмаларини яратишда асос бўлиши лозим. Улар Академиянинг шаклланиш жараёнида вужудга келади.

Мен юқорида таъкидлаганимдек, Академиянинг моҳияти унинг номида мужассамлашган. Унда ҳаммаси акс этган: у бизнинг давлатчилигимиз, фуқаро жамияти қурилишида, сиёсий, иқтисодий тизимларнинг ислоҳ қилинишида, биз олдимизга қўйган мақсадларга эришишда тарихий, ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлиши керак.

Худди шу сабабли Академиянинг низоми, унинг ташкилий, таркибий, ўқув дастури, энг муҳими, кадрлар билан тўлдириш қоидалари, ўқитувчилар ва тингловчиларни танлаш тизими уни ташкил этишдан кўзда тутилган мақсад ва мўлжаллардан келиб чиқиши зарур.

Бу борада жамиятимиз ва иқтисодиётимизни ислоҳ қилишдаги мавжуд муаммоларга ва олдимизга қўяётган асосий вазифаларга яна бир бор тўхталиш мутлақо ўринли бўлади.

Биринчидан, бугунги кунда шу нарса мутлақо равшан бўлмоқдаки, инфляцияни бартараф этиш мамлакатда иқтисодий ислохотларни амалга оширишда биринчи даражали аҳамиятга эгадир. Ҳозирги вақтда бу — асосий муаммодир.

Инфляция даражасини тубдан қисқартирмасдан, инфляцияни кутиш кайфиятини йўқотмасдан туриб иқтисодий таназзулдаги барча нуқсонларни енгиш, иқтисодиётни барқарорлаштириш, корхоналарни ишлаб чиқариш ва сармоя жалб этиш борасидаги фаоллигини кўтариш, аҳолининг реал даромадларини ошириш мумкин эмас.

Ушбу йўналишда биз анчагина ишлар қилдик. Республиканинг банк ва молиявий тизими жиддий ўзгармоқда. Тижорат банкларининг яхлит тармоғи вужудга келди. Эмиссияга қарши тартибга солиш бўйича кучли чора-тадбирларнинг амалга оширилиши нархларни янада эркинлаштиришда инфляция даражасини бирмунча қисқартириш имконини берди.

Агар йил бошида инфляция 16 фоиздан ошган бўлса, ҳозирги вақтда у ойига 1 фоиздан сал кўпроқни ташкил қилади.

Бироқ бу кўрсаткич фоят кескин, муҳим иқтисодий муаммони ҳал этишдаги дастлабки қадамлардир. Бугунги кунда ишлаб чиқиладиган макроиқтисодий мўлжаллар шунга асос берадиган, келуси йилда инфляциянинг ўртача ойлик даражасини тахминан уч барабар қисқартириш мумкин бўлади.

Иккинчидан, давлат мулкни хусусийлаштириш ва мулкдорларнинг ҳақиқий сифини шакллантириш бўйича бошлаган ишimizни охиригача етказишимиз керак.

Хусусийлаштириш масалаларида биз сифат жиҳатидан янги босқичга қадам қўйдик. "Кичик хусусийлаштириш"ни, яъни маҳаллий саноат, савдо ва хизмат кўрсатиш соҳалари корхоналарини давлат тасарруфидан чиқаришни амалга ошира бориб, биз муайян тажриба орттирдик, мутахассислар тайёрладик.

Булар бугунги кундаёқ сезиларли натижаларга олиб келди. Ҳозир миллий даромаднинг яр-

мидан кўпроғини, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши, савдонинг деярли бутун ҳажминини давлатга қарашли бўлмаган сектор бермоқда. Мазкур сектор узлуксиз ривожланимоқда.

Давлат корхоналарини кенг кўламда акциялаштириш орқали хусусийлаштириш жараёнини тугаллаш яқин келгусидаги муҳим вазифадир. Бу эса, ўз навбатида, фонд биржасини, қимматли қоғозлар биржаларини кенг ривожлантириш ва эркинлаштиришни, уларни нафақат Ўзбекистонда, балки ундан ташқарида ҳам очилиши ва ҳар томонлама тарғиб қилишни тақозо этади.

Ишлаб чиқаришни акциялаштириш, очиқ турдаги акционерлик жамиятларини ташкил этиш аҳолининг барча қатламларини ушбу жараёнга фаол жалб қилиш учун кенг имкониятлар очади.

Мулкдорларнинг ҳақиқий синфини шакллантириш реал ҳақиқатга айланади.

Хусусийлаштириш жараёнини номигагина ўтказиш бизнинг иқтисодий сиёсатимизга зиддир. Бундан кўзланган асосий мақсад — бутун мол-мулкни уларнинг ҳақиқий эгалари қўлига беришдир.

Мулкчилик муносабатлари масалаларида яқин вақтлар ичида қатъий ўзгаришлар амалга оширилиши керак. Мулк ўзининг ҳақиқий эгаси қўлига ўтишига эришиш зарур. Фақат ана шундагина унинг эгаси ушбу мулкни сақлаш ва кўпайтириш учун курашади.

Мулкнинг мулкдорга том маънода хизмат қилишига, унинг мулк эгасига, бутун мамлакатга фойда келтириб, ҳар бир фуқаронинг фаровонлигига хизмат қилишига эришиш зарур.

Ана шунда пайдо бўлаётган мулкдорлар синфи ўз мамлакатининг иқтисодийётини мустаҳкамлашдан чинакам манфаатдор бўлади, ижтимоий тузумни мустаҳкамлаш ва ҳимоя қилиш, ижтимоий-сиёсий барқарорликни таъминлаш учун барча имкониятларни яратади.

Иқтисодий ётти ислоҳ қилиш жараёнларини ва йўналишларини диққат билан кузатиб бораётган киши, шак-шубҳасиз, кичик ва хусусий тадбиркорлик йўлида очилаётган улкан имкониятларни, берилаётган катта эътиборни кўриб турибди.

Бугунги кунда парламент — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қабул қилаётган барча қонунлар, Президент чиқараётган фармонлар ва ҳукумат қарорлари, амалга ошираётган ишларимиз мамлакатда ушбу соҳани жадал ривожлантиришга қаратилгандир.

Ушбу тадбирлар натижасида пайдо бўлган ўрта ва хусусий тадбиркорлар тоифаси яқин келажакда давлатимизнинг ишончли ва мустақкам таянчи бўлади, деб умид қиламиз. Бу таянч қуйидагиларни таъминлайди:

- ички бозорни товарлар билан тўлдирish;
- хорижий сармоя ва энг янги технологияларни жалб этиш;
- аҳолининг, биринчи навбатда, ишлаб чиқарувчиларнинг даромадларини кўнайтириш ва шировард натижада республика аҳолиси аксари ят қатламининг турмуш даражасини кўтариш.

Ишончим комилки, кичик ишлаб чиқарини ва хусусий бизнеснинг тадбиркорлиги ва изланувчанлиги билан биз жаҳон бозорини рақобатбардошли маҳсулотлар билан таъминлай оламиз. Бизнеснинг фикримизча, энг муҳими, атрофимизда муҳим ўзгаришлар юз бермоқда — ўзига ишончли, келажакка ишонадиган, мустақкам, барча илғор янгиликларни қўллаб-қувватлашга тайёр ижтимоий қатлам — мулкдорлар қатлами ўсмоқда.

Худди шу сабабли биз қонунчилик ва амалий ижрочилик фаолиятимизда тадбиркорларнинг ана шундай тоифасини ривожлантириш учун зарур бўладиган энг имтиёзли шарт-шароитларни яратамиз.

Учинчидан, миллий валютани мустаҳкамлаш ҳозирги даврдаги ва яқин истиқболдаги энг муҳим устувор вазифадир. Миллий валютанинг жорий қилиниши билан ҳаётимизда сифат жиҳатидан янги босқич бошланди. Миллий валюта, бу — мустақиллик рамзидир. Бизнинг муқаддас бурчимиз эса — ўз валютамызни кучли, бутун жаҳонда ҳурмат қилинадиган ва бизнесменлар учун жозибадор валюта қилишдир.

Бугунги кундаёқ бизнинг сўмымызни жорий конвертациялаш таъминланмоқда. У етарли даражада барқарордир. Биз келгуси йилдаёқ уни қатъий валютага эркин алмаштирилишини таъминлашга реал яқинлашдик.

Тўртинчидан, чуқур таркибий ўзгартиришлар қилмасдан, биз ўнлаб йиллар мобайнида тўпланиб қолган иқтисодий муаммоларни ҳал эта olmayмиз, номутаносибликларни бартараф қилолмаймиз.

Фаол таркибий сиёсат — бу стратегик вазифадир. У кўплаб инвестицияларни талаб этибгина қолмай, балки келгусида республикамыз иқтисодиёти қандай бўлиши, биз жаҳон бозорига қандай салоҳият билан чиқишимиз тўғрисида аниқ тасаввурга эга бўлишни ҳам талаб қилади.

Бу узоқ вақт талаб қиладиган вазифадир, бироқ уни ҳал этишга бугунги кундаёқ киришиш зарур. Айнан ҳозирги вақтда Ўзбекистоннинг иқтисодий мустақиллигини таъминлаш муаммоси энг долзарб бўлиб турибди. Биз умумиттифоқ меҳнат тақсимотини салбий оқибатларидан, бошқа постсоциалистик мамлакатларга хомашё ва технологик жиҳатдан боғлиқ бўлишдан мумкин қадар тезроқ халос бўлишимиз зарур.

Бунинг учун бизда тегишли барча табиий, минерал-хомашё, иқтисодий ва энг муҳими — интеллектуал салоҳият мавжуд.

Биз бу соҳада ҳам қисқа муддат ичида салмоқли натижаларга эришдик. Ўз олдимизга қийин, бироқ мамлакат тақдири учун муҳим вазифа — энергетика ва ғалла мустақиллигига эришиш масаласини қўйиб, ҳозир бу муаммони ҳал этиш арафасида турибмиз.

Тузилма ўзгаришлари, импорт маҳсулотларининг ўрнини босадиган ишлаб чиқаришни кенгайтириш туфайли республиканинг айрим ресурсларни четдан олиб келишга бўлган эҳтиёжи ҳам сезиларли даражада камайди.

Биз иқтисодиётимизни таркибий жиҳатдан тубдан ўзгартиришга эндигина киришмоқдамиз. Биз ишлаб чиқариш тузилмасини бутунлай қайта кўриб чиқишимиз лозим. Рақобатга бардошли, жаҳон бозорига мўлжалланган тайёр маҳсулот, техник жиҳатдан мураккаб, илм-фан ютуқлари асосида ишланган маҳсулотлар, харидоргир кенг истеъмол моллари ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш устувор вазифалардан ҳисобланади.

Азиз дўстлар!

Биз яхши англаб олишимиз керакки, **пчки сармояларни сафарбар қилиш ва хорижий сармояларни кснг жалб этиш** билангина туб тузилма ўзгаришларига эришиш мумкин.

Бунинг учун биз мақбул ҳуқуқий ва иқтисодий шарт-шароитни яратиб қўйганмиз. Йилдан-йилга хорижий сармоядорларнинг Ўзбекистонга қизиқиши ошиб бораётгани қувончли ҳолдир. Ҳозирнинг ўзидаёқ хорижий капитал иштирокида автомобил, рангли металлар, нефтни қайта ишлаш маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича йирик корхоналар бунёд қилинмоқда, коммуникация ва алоқа тизимлари қайта қурилмоқда ва янгидан барпо этилмоқда.

Бу маблағлар иқтисодиётимиз тузилмасида ижобий ўзгаришлар юз беришига кўмаклашади.

Эришилган ижтимоий-сиёсий барқарорликни, иқтисодий ислохотларнинг муваффақиятли амалга оширилаётганини ҳамда республикамизнинг келажагини юксак баҳолаган хорижий сармоядорлар ва сармоя ажратадиган давлатлар ҳозирнинг ўзидаёқ иқтисодиётимизга ҳар йили тахминан бир ярим миллиард доллардан ортиқ сармоя сарфлаш йстагини билдиришмоқда.

Бизнинг вазифамиз — иқтисодиётимизга қўшилган ҳар бир сўм ёки доллар сезиларли даражада рақобатга бардошли маҳсулот ва моддий неъматга айланишига эришишдан иборат.

Яна бир муаммо, кишилар тафаккурини ўзгартириш, эски қолишлар, энг аввало, боқимандалик кайфиятларидан қутулиш зарур. Жамиятга янгича фикрлай олишга қодир кишилар керак. Биринчи навбатда, ўз продамизга таяниб, қобилиятимиз ва ишбилармонлигимизга суяниб, ўз куч ва имкониятларимизни тўғри тақсимлаб янги ҳаёт қуришимиз, ҳақиқий келажак учун курашишимиз лозим.

Бугунги кунда гўзал мамлакатимизда маънавий кўтаринкилик кўзга ташланмоқда, жамиятда бунёдкорлик руҳи ҳукм сурмоқдаки, уни ҳар томонлама мустаҳкамлаш зарур.

Мустақиллигимизни мустаҳкамлаш йўлидаги энг катта масала, кишиларимиз дунёқарашида, жамиятимизда Ватанга меҳр ғояси биринчи ўринда туриши керак. Ҳар қандай иш асосига миллий орият, миллий гурур, миллатчилик ёки шовинизмга алоқаси бўлмаган, мана шу мамлакат, мана шу халққа мансублиги учун куч-қувват бағишлайдиган гурур қўйилиши лозим.

Бу муқаддас тупгунчалар миллати ва диний эътиқодидан қатъи назар, мана шу юрт, мана шу муқаддас заминда яшаётган ҳар бир кишининг ҳаёти, онги, қони ва жисмига сингиб кетиши керак.

Ўтмишимиз ва келажагимиз учун қудрат бағишлайдиган мана шу ифтихор туйғуси билан биз янги авлодларни тарбия қилишимиз, ўз миллий давлатимизни қуришимиз лозим.

Давлат қурилиши ҳақида гапирар эканмиз, биз босиб ўтилган йўлни, ҳамма нарса ягона мафкура тазйиқида қотиб қолган догмалар, штамплар ва қолишларга бўйсундирилган собиқ маъмурий-буйруқбозлик тизимини тугатиш юзасидан қилинган ва қилинадиган ишларни танқидий кўз билан кўриб чиқишимиз лозим.

Бу борада ҳозиргача кўнгина иш қилинди, бироқ биз янги давлат ва жамият тузилмаларини шакллантиришда, кўнпартиявийликни йўлга қўйишда, сиёсий, ижтимоий ва маънавий тикланишни амалга оширишда, савияни юксалтириш масалаларида, айтиш керакки, ахборот фаоллигини қотиб қолган ҳолатдан чиқариш борасида қилган ишларимиз бу соҳадаги биринчи қадамлардир.

Бунини очиқ тан олиш лозим. Бу ўринда социалистик тоталитар тизимдан эркин бозор иқтисодиётига, давлат тузилмаларини демократиялаштиришга ўтиш моделининг ўзини тўла оқлаган тажрибаси амалда мавжуд эмаслигини ҳам қайд этиш адолатдан бўлур эди.

Ҳурматли дўстлар!

Амалга оширилган муайян ишларимизни баҳолаб, олдимизда турган улкан вазифалар хусусида гапирар эканмиз, ўтказаётган ислохотларимиз йўлининг муҳим бир хусусиятига тўхталмоқчиман.

Биз бошданоқ ислохотларнинг машҳур моделларидан нусха олишдан воз кечдик. Ўзимизнинг йўлимизни танладик, ислохотлар жараёнига асос бўлиши лозим бўлган тамойилларни аниқ белгилаб олдик.

Тўғриси айтиш керак, бизнинг ислохотлар қайси йўналишда бориши лозимлиги масаласига ёндашувимиз ва нуқтаи назаримиз дастлаб хорижда унча хушлангани йўқ. Дастлабки уч йил давомида бизни консерваторликка мойилликда айблаб, бизга иш юритишни ўргатиш ва ҳатто ишимизга тузатиш киритиш майллари ҳам кўриниб турди. Бироқ, ҳаёт ҳамма нарсани жой-жойига қўйди. Бугунги кунда охир-оқибатда ким ҳақ бўлиб чиққани, қайси модел самарали ва прогрессивроқ эканига амин бўлиш имкони бор.

Мисол учун оладиган бўлсак, собиқ социалистик макондаги бошқа мамлакатлардан ҳақиқий ҳаёт ва шаклланган турмуш тарзини ҳисобга олмасдан, ўзгаларнинг тавсиясига кўр-кўрона эргашиш нималарга олиб келганини ҳамма кўриб турибди.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларидаги "Фалаж қилиб даволаш" билан боғлиқ барча уринишлар давлат бошқаруви таъсири сезилмаслиги, шу билан бирга, бозор иқтисодиёти-ни амалга оширадиган зарур ташкилотлар, яъни бозор инфраструктураси ташкил бўлмаганлиги кўп жиҳатдан салбий натижаларга олиб келиб, бир қанча мамлакатлар учун ҳалокатли оқибатга ҳам айланди. Ислохотларни бошлаш пайтида кўпчилик эски нарсаларни тезда бузиб ташлаш, бозор муносабатларига шошилиш равишда ўтиш кишини бир зумда бой қилиб юборади, муносиб ҳаёт кечириш имкониятини яратади, деб ўйлаганлар ҳам оз эмасди.

Бироқ, зарур шарт-шароитнинг мавжуд эмаслиги, бир сўз билан айтсак, ҳаёт ҳақиқатини рад этти бу каби хомхаёлларнинг рўёбга чиқишига йўл қўймади.

Бошқа мамлакатларнинг аччиқ тажрибаси шуни кўрсатадики, ўтиш даврида дадил чора-тад-

бирлар билан бозор тузилмаларини ривожлантиришда кўмаклашишга қодир фаол ислохотчи— давлат зарур экан.

Ҳаётнинг ўзи шуни тасдиқладики, бозорни қўллаб-қувватловчи механизм ва тузилмаларни барпо қилмасдан туриб, тегишли шароит туғдирмасдан туриб, режали иқтисодиётдан бозор тизимига ўтишни амалга ошириб бўлмайди.

Бу вазифаларни ҳал этиш учун эса кучли, қудратли давлат, юксак малакали, ахлоқан баркамол ходимлар керак.

Биз оддий ҳақиқатни тушуниб етишимиз керак: бизнинг давлатимиз, жамиятимизни биров четдан келиб қуриб бермайди. Уни ҳаёти ўз ватанининг келажаги билан узвий боғлиқ бўлган биз ўзимиз, шу мамлакат фарзандлари бунёд этамиз.

Бу эскича фикрлаш юкидан холи бўлган янги ходимлар тайёрлашнинг ягона тизimini яратишни тақозо этади. Таълим беришнинг, маънавий, ахлоқий ва касб малакаси бўйича тарбиялашнинг мутлақо янги тизими ишлаб чиқирилиши зарур. Сифат жиҳатидан бутунлай янги ўқув дастурлари яратилиши даркор.

Биз яхши биламизки, бугунги талабларга бутунлай жавоб берадиган, олдиндан тайёрлаб қўйилган мутахассислар ва раҳбарларнинг ўзи йўқ. Ҳаммамиз ҳам ўтган замондан, ўтган тизимдан чиққанимизни тан олишимиз керак. Ва бизнинг қонимизда эскича қолип, эскича фикрлашнинг муайян асоратлари борлигига ҳам иқроф бўлишимиз шарт.

Шу билан бирга, яхши англаймизки, янгича фикрловчи кишиларни тайёрламасдан, тарбия қилмасдан ўз олдимизга қўйган вазифа ва мақсадларни рўёбга чиқара олмаймиз.

Ҳўп, масала шундай қўйиладиган экан, табиий бир савол туғилади, яъни янги, замонавий ме-

зонлар билан фикрловчи одамлар, ходимларни тарбиялаш учун, бу ишни давлат йўлига қўйиш борасида нималар қилдик?

Албатта, бизнинг олий ўқув юртларимиз, бошқа илм даргоҳлари давлат қурилишининг бу муҳим соҳасига ёндашувларни ўзгартириш бўйича кўп иш қилмоқда. Ҳаёт тажрибасининг ўзи ҳам бугунги талабни тўғунадиган кўйлаб раҳбар ва мутахассисларни тарбияламоқда. Бундай мисолларни кўп учратиш мумкин. Лекин, очиғини айтганда, ҳар хил қоллишлардан ҳоли, мутлақо янги давлат барпо этиш учун давлат ҳокимияти ва бошқарувини энлайдиган, ижтимоий тараққиётга ривож берадиган, уни мустаҳкамлайдиган мутахассислар ва фидойи одамларни тарбиялашга ҳануз киришганимиз йўқ.

Менинг фикримча, бугунги кунда бу соҳа— кадрлар тайёрлаш иши маблағ сарфлашда энг даромадли бўлган соҳага айланмоқда. Чунки бу тармоқ эртага ҳар қандай давлатнинг, халқнинг, миллатнинг тараққиёти учун зарур бўлган олтин омил—етук мутахассисларни бера бошлайди.

Бу, албатта, алоҳида мавзу, лекин мен бу гапларни шунинг учун айтганиманки, Академия айнан ана шу масалаларни ҳал этиш мақсадида ташкил қилинмоқда.

Академия ташкил этиш, бу шунчаки орзу, мода ортидан қувиниш, янги бир институт ташкил этишга интилиш эмас, балки табиий зарурат, қонуният тақозоси ва ҳаётний эҳтиёждир.

Биз ўтган йиллар давомида тўпланган тажриба ва билимлардан фойдаланиб, маълум маррага етиб келдик. Ислохотларни амалга ошириш борасидаги бундан буёнги олға силжишларимиз тобора қийин муаммога бориб тақалиш мумкин: у ҳам бўлса — юксак малакали ходимларнинг, энг аввало, давлат ҳокимияти ва бошқаруви, жамият

идоралари, банк ва молия тизимини бошқарадиган даражадаги раҳбарларнинг етишмаслигидир.

Шунинг яхши аниқлашимиз керакки, энди пайнаслаб юриб олға силжиги мумкин эмас. **Янги билимларни эгалламасдан туриб, бундан буёғига ҳаракатлана олмаймиз.**

Академиянинг вазифаси фақатгина муайян нафар кадр тайёрлаб беришдангина иборат эмас, балки у ўзининг илмий, педагогик салоҳияти асосида бугун маориф тизимини ислоҳ қилиш учун янги муҳит, янги шароит яратиб бериши лозим.

Хорижда ўқигиш учун қанча одам юбормайлик, хорижлик дўстларимиз кадр тайёрлашда қанчалик ёрдам бермасин, биз ўзимизнинг ўқув дастурларимиз ва аҳолини маънавий тарбиялаш дастурларини қайтадан кўриб чиқмас эканмиз, ҳеч нарсага эриша олмаймиз.

Вақт ўтиб бормоқда. Ёзининг ўрнини босадиган янги авлод етишиб чиқмоқда. Масаланинг моҳияти улар ҳаётга қандай билим, қандай интеллектуал ва маънавий бойлик, қандай замонавий билимлар билан кириб келишидадир.

Улар қайси ғояларни олға суради? Қандай маънавий қадриятларни афзал кўради? Ахир, ган биз мамлакат тақдирини ишониб топширадиган янги авлод ҳақида кетмоқда.

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

Академиянинг асосий вазифалари аниқлаб қўйилган. Улар энг аввало қуйидагилардан иборатдир:

Давлат, ижтимоий ва хўжалик тузилмалари ходимлари орасидан талантли, интеллектуал иқтидорли тингловчиларни танлаб олиш, уларнинг сиёсий, маънавий-ахлоқий ва малака даражасини ошириш, **уларни республикада миллий ва умумбашарий қадриятлар уйғунлиги асосида қурилган ҳуқуқий демократик давлатни ва фуқа-**

ролик жамиятини шакллантиришнинг эътиқодли тарафдорлари қилиб тарбиялаш. Бу Академиянинг асосий вазифасидир.

Шунингдек, Академия олдида бошқа вазифалар ҳам қўйилганки, улар қуйидагилар билан боғлиқдир:

— раҳбар кадрлар ва мутахассисларни аттестациядан ўтказишнинг янги тизимини ишлаб чиқишда ва жорий этишда қатнашиш;

— давлат ва ижтимоий қурилишни, иқтисодий ривожланишни такомиллаштириш, психология ва социология соҳаларида илмий тадқиқотлар ўтказиш, шунингдек кадрлар сиёсатини такомиллаштириш учун тавсияномалар ишлаб чиқиш;

— кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш муассасалари фаолияти соҳалари бўйича концепциялар, дастурлар, лойиҳалар ва тавсияномаларни экспертизадан ўтказиш.

Шунин ҳам қайд этиш керакки, Академияга кадрларимизни тайёрлашда қатнашиш учун хорижий мамлакатларнинг таниқли ўқув ва илмий марказларидан машҳур олимлар ва мутахассисларни жалб этиш ҳуқуқи берилган.

Ўқув жараёнида пилгловчиларнинг ривожланган хорижий мамлакатларда тўпланган ижобий тажрибаларни, хорижий тилларни ўрганишга, Ўзбекистоннинг тарихий мероси ва миллий анъаналари соҳасидаги билимларни эгаллашга эътибор қаратилади.

Таълим беришда раҳбар кадрларни ҳар томонлама интеллектуал, маънавий ва профессионал ўстириш масалалари муҳим ўрин тутadi.

Биз уларни етакчи хорижий ўқув ва илмий марказларда, халқаро ташкилотлар ва фирмаларда тажриба ўрганишларини ташкил этишни назарда тутганмиз.

Ўқишни муваффақиятли тамомлаганлар раҳбар ходимлар билан таъминлашга резерв бўлиб хизмат қилади.

Муҳтарам дўстлар!

Шунга ишончимиз комилки, бу борада кўп нарсa Академияда ишлайдиган, ўқитадиган ва унга раҳбарлик қиладиган мутасаддиларга боғлиқдир.

Бу борада ҳам бизда қўйилган талабларга жавоб берадиган тайёр кадрлар, профессор-ўқитувчилар таркиби йўқ. Буни биз тушунамиз.

Шу сабабли, ишонаманки, Академиянинг мураккаб фаолияти давомида унинг ўқитувчилар таркиби мустаҳкамланиб ва куч-ғайратга тўлиб боради.

Бировни ўқитадиган, тарбия қиладиган инсон, аввало, ўзи ҳар жаҳатдан баркамол бўлмоғи шарт. Замон талаблари шуки, профессор ва ўқитувчилар ўзларида мавжуд билим ва савия билан чекланиб қолмасдан, хорижий мамлакатлар тажрибасини, биз энди бошлаган йўлни илгари босиб ўтган давлатлар тажрибасини қунт ва сабот билан ўрганиб, мағзини чақиб, ундан кейин ўз талабаларига сабоқ беришлари зарур. Буни амалга оширишда хорижий тилларни пухта эгаллаш керак.

Шу билан бирга, мен Академия фаолиятига амалий ишда бой тажриба орттирган олимларимиз ва профессорларимиз, халқаро ва хорижий ваколатхоналар ва элчихоналар раҳбарлари жалб этилишини истардим.

Бугунги ҳаётимизни янгилаш ва ислоҳ қилиш борасидаги ҳар қандай қимматли гоёлар ва фикрлар соҳиблари билан учрашиш, ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, нафақат Академия тингловчилари учун, балки унинг ўқитувчилари учун ҳам бутун бир мактаб бўлиши муқаррар.

Бу борада мен Сиз, хорижлик ҳамкасбларга ва дўстларга жуда катта умид билан қарайман. Биз хорижий меҳмонларга, Европа ва Америка

олимлари ҳамда амалиётчиларига катта умид билдираман. Ўзбекистондаги ижтимоий ва давлат қурилишининг барча соҳалари бўйича ўзларининг қизиқарли ғоялари ва тавсияномаларини Академия билан баҳам кўришни хоҳлашган Германия, АҚШ, Япония, Россия ва бошқа мамлакатлар билан ҳозирдаёқ келишувлар мавжудлиги бизни қувонтиради ва бу таклифларни миннатдорлик билан қабул қиламиз.

Ишончим комилки, Академия аудиторияларидаги ўқитишнинг бундай тизими, олиб бориладиган эркин мулоқотлар ўзининг керакли самарасини ва натижаларини беради, албатта.

Муҳтарам дўстлар!

Биз яхши биламизки, турмушда ҳамма нарсанинг ўрнини ҳаётий зарурат белгилайди. Ҳаётий зарурат бўлмаса, маънавий эҳтиёж бўлмаса, бошланган ишлардан бирон-бир самарали натижалар куттиш амримаҳол.

Халқимиз асрий орзуларининг рўёбга чиқиши, мустақил давлатчилик асосларини бунёд этиш учун кенг имкониятлар яратилди.

Ана шу имкониятлардан самарали фойдаланган ҳолда биз бой тарихий меросимиз, анъаналаримиз, ижтимоий қадриятлар, давлат қурилиши борасида ривожланган мамлакатлар эришган тажрибаларга таяниб миллий давлатчилигимиз пойдеворини қўйдик. Бозор иқтисодиётига асосланган адолатли жамият, кучли демократик ҳуқуқий давлат қуриш йўлидан босқичма-босқич илгари бормоқдамиз.

Мамлакатимиздаги барқарор тинчлик, миллатлар ўртасидаги тотувлик ва осойишталик, иқтисодий ислоҳотлар ўтказишдаги изчиллик бунинг ёрқин далилидир.

Эндиликда одамларимиз ижтимоий, иқтисодий, маданий ислоҳотлар борасида юргизаётган

мустақил давлатчилик сиёсатимиз моҳиятини тобора чуқур англаб етмоқдалар. Қўлларини ва руҳий-маънавий интилишларини боғлаб турган кўна кўринмас кишилардан, мустабидлик асо-ратидан озод бўлмоқдалар.

Албатта, бу осон ва енгил кечадиган жараён эмас. Бинобарин, оёғи ердан узилган, хомхаёл-лардан озикланган собиқ шўролар мафкураси яратган бу кишиларни парчалаб ташлаш, қул-лик мафкурасидан халос бўлиш ҳар бир фуқа-родан мустаҳкам прода, ўткир сиёсий онг, Ватан ва халқ манфаати йўлида фидойилик талаб қила-ди.

Бугунги куннинг энг муҳим вазифаси—ҳаё-тимизнинг барча соҳаларида, айниқса, бошқарув-да, республика миқёсида, вилоят, шаҳар, туман, қишлоқ ва маҳаллаларни бошқаришда, тармоқ бўғинларини идора этишда янгича фикрлайди-ган, қийин дамларда масъулиятни ўз зиммасига ола биладиган, ҳаёт билан ҳамқадам юришга қодир, имони пок, билимдон, инжиблармон одам-ларни топиш, уларга ишонч билдиришдан иборатдир.

Халқимизда “ўн қўнчинга бир бошчи”, деган ибора бор. Бунинг маъноси шуки, халқимиз азал-азалдан ўз етакчиларига қаттиқ ишонган, ихлос қўйган.

Шу ўринда бугунги ҳаётимиздаги муайян бир номуносибликни ҳам очиқ эътироф этишимиз керак. Бошқарувнинг қуйи қатламларида, ай-ниқса, ишлаб чиқариш соҳасида янгиликка ин-тилиш, янгиликни жорий этишга саъй-ҳаракат-лар бор, лекин бу олижаноб майл ва ҳаракатлар ўрта ва юқори бўғинларда, хусусан, мамлакат ва-зирликлари ва идоралари даражасида ўтирган, тўрачиликни ўзларига касб этиб олган лоқайд, эскича фикрлайдиган, ўзини хон, қўланкасини

майдон ҳисоблайдиган, янгиликка йўл бермайдиган ношуд кимсаларнинг қаршилигига дуч келмоқда. Бизнинг қатъий фикримиз шуки, бундай кишилар ё танқиддан зарур хулоса чиқариб, тез орада ўз фикр ва савияларини ўзгартирадилар, ёинки биз уларнинг бутунлай бахридан ўтамиз.

Шонли тарихимизда буюк давлатчиликка асос солган соҳибқирон Амир Темур ўз Тузукларида: “Тажрибамда кўрилганким, ишбилармон, мардлик ва шижоат соҳиби, азми қатъий, тадбиркор ва ҳушёр бир киши минг-минглаб тадбирсиз, лоқайд кишилардан яхшидир. Чунки тажрибали бир киши минг кишига иш буюради”, деб ёзган эди.

Азиз дўстлар!

Халқимиз мустақил мамлакатимиз келажагига катта умид ва ишонч билан қарамоқда. Бу катта умид ва ишонч замирида бой тарихимиз, беқиёс маънавий меросимиз, адолатли жамият қуриш асослари, жонажон Ўзбекистонимизнинг Аллоҳ таолло инъом этган табиий бойликлари, томирида улуғ аждодлар қони жўш ураётган ёш авлод салоҳияти мужассам.

Ана шундай эзгу орзу-ҳавасларимиз ижобат бўлишига Давлат ва жамият қурилиши академияси ҳам муносиб ҳисса қўшади, дея ишонч билдиришга ижозат бергайсиз!

Барчангизга мустаҳкам соғлиқ, ўқишларингизда омад, илмий-педагогик фаолиятларингизда янгидан-янги муваффақиятлар тилайман!

*1995 йил 3 октябрда
Давлат ва жамият қурилиши
академиясининг очилиши
маросимида сўзланган нутқ*

МУНДАРИЖА

- Келажакка қатъий ишонч билан боқамиз. 1995 йил 29 июлда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил биринчи ярим йиллик якуплагига бағишланган мажлисида сўзланган нутқ . . . 3
- Маънавий бирлик сари муҳим қадам. 1995 йил 28 августда Бишкекда туркий тилли давлатлар бошлиқларининг учрашувида сўзланган нутқ 18
- "Манас" — қирғизнинг азалий ва абадий қомусидир. 1995 йил 28 августда Бишкекда "Манас" эпосининг 1000 йиллик тантаналарида сўзланган нутқ 26
- Ўзбекистон теннис мамлакати бўлади. 1995 йил 29 август куни Тошкентда "Президент кубоги" учун II халқаро турнир очилиши маросимида ҳамда 1995 йил 2 сентябрь куни ёпилишида сўзланган нутқ 31
- Биз қуриш, яратиш йўлидан бораверамиз. 1995 йил 30 август куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси III сессиясида сўзланган нутқ 38
- Ватан мангу қолади. 1995 йил 31 август куни Ўзбекистон Мустақиллигининг 4 йиллиги муносабати билан ўтказилган тантаналарда сўзланган нутқ 55
- Ҳарбий таълим замон талабларига мос келсин. 1995 йил 2 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлар академиясининг очилиши маросимида сўзланган нутқ 59

Спорт — бирдамлик ва тотувликка чорлайди. 1995 йил 2 сентябрда Тошкентда 1 Марказий Осиё ўйинлари очилиши маросимида сузланган нутқ 67

Дўстлик, тинчлик ва бунёдкорлик йўлидан. 1995 йил 4 сентябрда Грузия давлати раҳбари, Грузия Парламенти Раиси Э. Шеварднадзе шарафига уюштирилган қабул маросимида сузланган нутқ 70

Минтақада хавфсизлик ва ҳамкорлик учун. 1995 йил 15 сентябрда Тошкентда Марказий Осиёда Хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағишланган кенгаш-семинарда сузланган нутқ 76

Юксак малакали мутахассислар — тараққиёт омили. 1995 йил 3 октябрда Давлат ва жамият қурилиши академиясининг очилиши маросимида сузланган нутқ . . . 88

Ислам Абдуганиевич Каримов

МЫ И ДАЛЬШЕ БУДЕМ ИДТИ ПО ПУТИ СТРОИТЕЛЬСТВА И СОЗИДАНИЯ

На узбекском языке

Издательство "Ўзбекистон"— 1995.
700129, Ташкент, Навои, 30.

Нашр учун масъул *Б. Омонов, Г. Каримова*
Расмлар муҳаррири *О. Соибназаров*
Техник муҳаррир *У. Ким*
Мусахҳиҳ *С. Тоҳирова*

Теришга берилди 5.10.95. Босишга рухсат этилди
7.10.95. Қогоз формати 70х90 1/32 босма қогозига
"Таймс" гарнитурда офсет босма усулида босилди.
Шартли босма л. 4.09. Нашр. л. 3.92. Тиражи 20000.
Буюртма №688 Баҳоси шартнома асосида.

"Ўзбекистон" нашриёти, 700129, Тошкент, Навоий, 30.
Нашр №250—95.

Оригинал-макет масъулияти чекланган "Ношир" жамияти
техникавий ва программавий воситалар базасида тайёрла-
ниб, Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот
қўмитасининг ижарадаги Тошкент матбаа комбинатида
босилди. 700129, Тошкент,
Навоий кўчаси, 30.

